

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 17 (346)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
14 вересня 2013 року

АНОНС

СТРУНИ ДУШІ

УКРАЇНА

Ти винайшла і колесо, і плуг,
Й найпершою з усіх спекла хлібину.
Та Тебе лихо взяло в круг
Й вітри невдач штовхали в спину.

Героїв, геніїв, святих,
Що породила, не злічити.
А скільки ж серед них є тих,
Яких Ти не зуміла обігріти?!

Вже поступ Твій не зупинить,
Хоч Ти, немов весна на кризі,
Сліди Твоїх прапрастоліть
Є й у Велесовій книзі.

Тебе оспівують в піснях,
Ти ніби в лузі куц калини,
Хоча й згоряла у вогнях,
Та час роздмухував жарини...

Була язичницею Ти,
Перейняла ж Христову віру.
До Тебе несли хліб свати,
А вороги благали миру.

Ти була знаною в світах,
Всюди гриміла Твоя слава,
Та після князя Ярослава
Ти стала, мов підбитий птах.

Скільки ж зазнала Ти страждань!
Плекала Богом дану мову,
Свободи прагнула і знань
Про Себе і світобудову.

Ішла ж до волі, попри бідам,
До Незалежності віками,
Та не платила злом сусідам,
Ділилась мріями з зірками.

Час крутить тебе на два боки,
Та щоб уникнути нових бід,
Тепер спрямовуй свої кроки
Уже на Захід, не на Схід.

Й не можеш згадувати без болю
Тих, що возводили Твій дах.
Скільки ж лягло на полі бою!
Скільки ж було у таборах!

Ти наша матір, та і хата,
Тебе порівнювали з раєм.
Й вже не вбачай у комусь брата...
Із днем народження вітаєм!

Валерій ДІДУХ,
доцент Тернопільського державного
медичного університету
ім. І.Я. Горбачевського

МІНІСТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ РАЇСА БОГАТИРЬОВА: «ПРИЙШОВШИ ЗДОБУВАТИ ЗНАННЯ В ТДМУ, ВИ ЗРОБИЛИ ПРАВИЛЬНИЙ ВИБІР»

Міністр охорони здоров'я України Раїса БОГАТИРЬОВА та ректор ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, член-кореспондент НАМН України, професор Леонід КОВАЛЬЧУК

Напередодні Дня знань Тернопіль відвідала міністр охорони здоров'я України Раїса Богатирьова. Нагадаємо, що їй згідно з протоколом №20 від 17 липня 2012 року вченої ради нашого ВНЗ присвоєно почесне звання – «Почесний професор Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського». А 31 серпня нинішнього року Раїса Василівна взяла участь в урочистому засіданні вченої ради Тернопільського

медичного університету з нагоди матурикуляції (посвяти) першокурсників у студенти.

Раїса Богатирьова тепло привітала першокурсників, їх батьків, викладацько-професорський склад ТДМУ з початком нового навчального року.

Раїса Богатирьова закликала студентів конкурувати в навчанні та бути кращими.

– Пам'ятайте, що знання – це сила. Прийшовши здобувати їх в ТДМУ

ім. І.Я. Горбачевського, ви зробили правильний вибір. Впевнена, викладачі ТДМУ під керівництвом ректора, члена-кореспондента НАМН України, професора Л.Я. Ковальчука зроблять усе для того, щоб, закінчивши університет, ви були конкурентоспроможними скрізь, незалежно від того, де працюватимете.

Стор. 2-3

ОГОЛОШЕННЯ

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО»
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
(АКРЕДИТОВАНИЙ
ЗА IV РІВНЕМ)
ОГОЛОШУЄ КОНКУРС
НА ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД:**

НА МЕДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТУ:

- доцента кафедри гістології та ембріології – 1 посада;
- доцента кафедри фармакології з клінічною фармакологією – 1 посада;
- доцента кафедри філософії та суспільних дисциплін – 1 посада;
- доцента кафедри медичної біоетики і деонтології – 1 посада.

Вимоги до претендентів: наявність наукового ступеня кандидата наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше чотири роки.

НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:
– доцента кафедри терапевтичної стоматології – 3 посади;

- доцента кафедри хірургічної стоматології – 1 посада;
- доцента кафедри дитячої стоматології – 1 посада.

Вимоги до претендентів: наявність наукового ступеня кандидата наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше чотири роки.

Термін подачі документів – один місяць з дня оголошення.

Звертатися:

46001, м. Тернопіль,
майдан Воли, 1,
відділ кадрів,
тел. 52-14-64.

ФОТОРЕПОРТАЖ

МІНІСТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ РАЇСА БОГАТИРЬОВА: «ПРИЙШОВШИ ЗДОБУВАТИ ЗНАННЯ В ТДМУ, ВИ ЗРОБИЛИ ПРАВИЛЬНИЙ ВИБІР»

Матрикул студентці вручає міністр охорони здоров'я України Раїса БОГАТИРЬОВА

Напередодні Дня знань Тернопіль відвідала міністр охорони здоров'я України Раїса Богатирьова. Вона взяла участь в урочистому засіданні вченої ради Тернопільського медичного університету з нагоди матрикуляції (посвяти) першокурсників у студенти.

апаратів увічнювали особливо хвилюючі миті. А ще було багато квітів, як і належить у свято.

Раїса Богатирьова тепло привітала першокурсників, їх батьків, викладацько-професорський склад ТДМУ з початком нового навчального року.

— Молоді люди, які виявили

Студентів вітає голова облдержадміністрації Валентин ХОПТЯН

ла міністр, звертаючись до новоспечених студентів.

Раїса Богатирьова, яка є почесним професором Тернопільського державного медичного університету, порадила майбутнім фахівцям обирати професію сімейного лікаря, бо за цим фахом майбутнє.

— Реформи в охороні здоров'я, які ініціював Президент Ук-

Матрикул першокурснику вручає ректор ТДМУ, член-кореспондент НАМН України, професор Леонід КОВАЛЬЧУК

раїни, спрямовані на модернізацію галузі. Суть медичної реформи в тому, щоб кожен громадянин держави у разі потреби міг отримати якісну допомогу, незалежно від місця його проживання. Саме тому роботу розпочали з модернізації первинної ланки медицини. За три останні роки в Україні в чотири рази

Зміна фінансових механізмів у медицині, організація надання первинної медико-санітарної допомоги — перший напрямок реформи, що здійснюється з 2011 року. Наступний напрямок — вдосконалення роботи екстреної швидкої медичної допомоги.

За словами Міністра охорони здоров'я, торік у рамках реалізації ме-

Суботнього ранку актову залу університету заповнили дівчата та хлопці в білих медичних халатах і шапочках. Настрій у всіх був окрилений, радісний. Позаду — хвилювання вступних випробувань, попереду — цікаве студентське життя. Присутність батьків, для яких посвята синів і доньок — вчорашніх випускників шкіл — у студенти теж подія знакова, додала урочистостям родинного тепла. Спалахи фото-

бажання стати медиками, гідні того, щоб їх вітали. Ви обрали найкращу професію в світі, але вона потребує міцних знань і практичних навичок. Це особлива професія, що вимагає постійного служіння людям, щоденного поєднання роботи думки, серця і рук. Більшість з вас після закінчення університету працюватиме у мережі амбулаторій сімейної медицини, де такі якості перевірятимуть щодня, — сказа-

збільшили скерування випускників на роботу в мережі амбулаторій сімейної медицини, — зазначила міністр.

дичної реформи у чотирьох пілотних областях придбали 286 сучасних машин швидкої допомоги. До кінця цього року і протягом першого кварталу 2014-го всі регіони України отримають 1200 машин.

Раїса Богатирьова закликала студентів конкурувати в навчанні та бути кращими:

— Пам'ятайте, що знання — це сила. Прийшовши здобувати їх в ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, ви зробили правильний вибір. Впевнена, викладачі ТДМУ під керівництвом ректора, члена-кореспондента НАМН України, професора Л.Я. Ковальчука зроблять усе для того, щоб, закінчивши університет, ви були конкурентоспроможними скрізь, незалежно від того, де працюватимете.

(Закінчення на стор. 3)

Редактор **Г. ШИБАЛИНЧУК**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК, О. БУСЬКА, П. БАЛЮХ**
Комп'ютерний набір і верстка: **Р. ГУМЕНЮК**

Адреса редакції: 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1, тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновники: Тернопільський держмедуніверситет ім. І.Я. Горбачевського, головне управління охорони здоров'я облдержадміністрації

Видавець: Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського
Індекс **23292**

За точність викладених фактів відповідає автор. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво ТР № 300 від 19.12.2000 видане управлінням у справах преси та інформації облдержадміністрації

Газета виходить двічі на місяць українською мовою. Обсяг — 2 друк. арк. Наклад — 2000 прим. Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано, віддруковано у Тернопільському держмедуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського. 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1.

ФОТОРЕПОРТАЖ

МІНІСТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ РАЇСА БОГАТИРЬОВА: «ПРИЙШОВШИ ЗДОБУВАТИ ЗНАННЯ В ТДМУ, ВИ ЗРОБИЛИ ПРАВИЛЬНИЙ ВИБІР»

(Закінчення. Поч. на стор. 2)

Раїса Богатирьова закликала першокурсників з першого дня відповідально ставитися до навчання та побажала їм стати висококласними лікарями нової, сучасної медицини, запевнивши, що Міністерство охорони здоров'я України — партнер тернопільських медиків і студентів.

Вітаючи студентів і викладачів ТДМУ з початком навчального року, голова облдержадміністрації Валентин Хоптян зазначив, що робота з реформування медичної галузі області, як того вимагає Президент України, почалася з первинної ланки. Очільник регіону зазначив, що нині на Тернопіллі немає жодного села, де б не було медичного пункту. Він подякував підприємцям, які долучаються до заходів, що втілює влада у справі реформування медицини. Зокрема, комп'ютеризовано ФАПі Гусятинського та Підволочиського районів. Торік у Заліщиках відкрили одну з найсучасніших лікарень в Україні. Модернізують інші медичні заклади. Загалом, наголосив голова Тернопільської ОДА, влада робить все для того, щоб створити комфортні умови для роботи медиків і лікування пацієнтів у найвіддаленіших селах. Найближчим часом у краї завдяки меценатам відкриють ще одне сучасне відділення в обласному клінічному онкологічному диспансері. Валентин Хоптян заявив, що влада області обіцяла й дотримала свого слова — не закрила жодного медичного закладу, бо вони потрібні людям. Очільник краю побажав присутнім міцного здоров'я та позитивних результатів у праці.

Студентам, які виявили найвищий рівень знань та отримали найбільше балів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання, матрикули вручила Раїса Богатирьова. Міністр охорони здоров'я України нагородила Почесними грамотами групу викладачів ТДМУ.

Першокурсники склали урочисту присягу студента-медика,

на завершення засідання вчорної ради прозвучав гімн ТДМУ у виконанні випускниці медичного факультету, а нині асистентки кафедри патологічної фізіології нашого ВНЗ Наталі

Волотовської, та Державний Гімн України.

**Лідія ХМІЛЯР,
Василь БАЛЮХ (фото),
Петро ОЛІЙНИК (фото)**

Подяка
«ПРИСВОЄННЯ
ЗВАННЯ
ПОЧЕСНОГО
ПРОФЕСОРА ТДМУ
Є ДЛЯ МЕНЕ
ВИЯВОМ ВЕЛИКОЇ
ЧЕСТІ ТА ПОВАГИ»

Вельмишановні колеги славетного Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського — прихильники творчих зв'язків між вченими-медиками рідної України!

Велика Вам подяка за присвоєння мені звання почесного професора Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського! Для мене ця звістка знаменує наші творчі зв'язки, є виявом великої честі та поваги Вашої вченої ради до мене, як дослідника і викладача проблем профілактичної медицини. Сподіваюся ще зустрітись з Вами і за традицією, що супроводжує таку подію, прочитати

свою доповідь. Зараз же передаю її письмовий зміст і короткий коментар щодо вибраної теми, яка обумовлена 100-річним ювілеєм нашого неповторного співвітчизника Миколи Михайловича Амосова. Вже понад десять років його немає серед нас, але його унікальна творча спадщина й надалі хвилює медичну громаду, бо вона є великим інтелектуальним здобутком Лікаря від Бога, Вченого, Філософа, Письменника.

Як Вам відомо, 2013 рік ЮНЕСКО оголосила Роком Амосова. Про його неординарну діяльність, життя та здобутки мовиться у доповіді, яку я підготував, а поки що маю нагоду ознайомити Вас лише з її письмовою версією, про що згадував вище. Разом з цим рукописом передаю мою «Популярну енциклопедію», яка стосується вчення про отрути, а також нещодавні наукові видання, в яких викладено результати моїх досліджень і досліджень моїх співробітників з проблем сучасної профілактичної токсикології та медичної екології.

Ще раз, вельмишановні колеги, прийміть подяку Вашого давнього шанувальника та побажання Вам щастя, творчих успіхів, наукових досягнень і всіляких позитивних емоцій у повсякденному житті, які особливо потрібні всім нам у теперішні непрості часи.

**З великою повагою
й вдячністю академік
Ісаак ТРАХТЕНБЕРГ**

Рік Миколи Амосова

НАШ ВИДАТНИЙ СУЧАСНИК МИКОЛА АМОСОВ –
ЛІКАР, ВЧЕНИЙ, ПИСЬМЕННИК
(ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ

Коли я пишу з болем про мого старшого друга, якого, на жаль, вже немає серед нас, подумки спливають слова мудреця Френсіса Бекона, який лаконічно, але точно висловив: «Пам'ять — це історія». І, справді, близькі, друзі, колеги, що пішли з життя, зберігаються в нашій пам'яті, доки ми оповідаємо про їхні славі діяння, доки згадуємо зустрічі та спілкування з ними, вони будуть в історії, якою дорожимо. А зараз, небайдужий читачу, постарайтеся подумки повернутися з автором цього нарису у більш як десять років назад на старовинну київську Фундуклейську вулицю (нині — Богдана Хмельницького). Тут, у будинку на перетині з вулицею Івана Франка, піднімаємося на другий поверх у квартиру з довгим коридором, який веде до вітальні, а з неї пройдемо в кабінет з полицями, заставленими безліччю книжок, і столиком з комп'ютером у центрі. За ним працював Микола Михайлович, сидючи в старому дерев'яному кріслі. А за столом поруч сиділи співрозмовники — чергові гості настільки шанованого будинку. Втім, треба зауважити, що визначення «чергові» аж ніяк не означає, що більшість з них навідувалися постійно. Відбір гостей був у міру суворий та вибірковий. Серед співрозмовників, окрім колег та учнів, тут найчастіше бували близькі Миколи Михайловичу люди, серед яких не можна не згадати хірургів Олексія Федоровського та Василя Братуся, письменника Юрія Дольд-Михайлика, авіаконструктора Олега Антонова, літератора Григорія Кіпніса, лікаря-публіциста Юрія Віленського, багаторічних співробітників інституту — Якова Бендета та Юрія Мохнюка.

Дивлюся на спорожнілий кабінет, зачохлений комп'ютер на самотньому столі, на мовчазні стіни, на яких висять кілька улюблених Миколою Михайловичем картин. За склом книжкових полиць — куточок сімейних фотографій, знімки з друзями, на одному з них наш спільний друг-академік Володимир Фролькіс, тут же — особливо дорогий для мене знімок, де ми з Миколою Михайловичем на загальних зборах академії. Пам'ятаю, тоді ж було зроблено й інше фото, яке дбайливо у мене зберігається. На ньому, поряд з Миколою Михайловичем, академік Олексій Чуйко. «Прекрасне це заняття — спілкування», — часто повторював Амосов.

Микола Амосов — найяскравіша особистість, ім'я якої — одна з прикмет минулого ХХ і прийдешнього ХХІ століття. Коли його не стало, у прощальних виступах без перебільшень повторювали: «Амосов — це була епоха». І нині, коли звертаємося до інтелектуального Амосівського дару — його літературної спадщини, наукової публіцистики, мемуарів, нарисів, роздумів, у яких настільки неординарно переплелися біологічні, медичні, соціологічні та філософські проблеми, ми знову з твердою переконливістю можемо сказати: його життя, лікарський та науковий подвиг, громадянська позиція, обстоювана з притаманною йому прямою, — вражаюча віха в розвитку громадської думки в Україні.

Саме його діяння на ниві лікування, медичної науки та біологічної кібернетики в поєднанні із самобутньою літературною творчістю багато в чому сприяли інтелектуальному іміджу України в ХХ сторіччі. Микола Михайлович Амосов пішов від нас, залишивши після себе унікальну спадщину. Я вже колись писав про те, що це спадщина, як і примітний досвід і визнання у світі новацій мудрого лікаря та вченого, стали науковим надбанням сьогодення та майбутнього. А ще залишив він по собі добру та вдячну пам'ять, як справжній патріот країни, де прожив і творив понад півстоліття, де завершив свій подвижницький життєвий шлях і в землі якої похований. Про феномен Амосова, видатного хірурга, кібернетика, письменника, філософа, громадського діяча, про незвичайні грані його неординарної особистості, багато мовилося на сесії загальних зборів Національної академії наук, присвяченій його пам'яті. А відбулася вона в традиційному залі академії на Володимирській, де не раз виступав Микола Михайлович. В урочистий і водночас сумний день пам'яті, де одночасно зазначалося, що Микола Амосов — це рідкісне явище вченого та громадського діяча, чий судження ставали не лише інтелектуальним надбанням свого часу, а й духовним даром, чітко спрямованим у прийдешні роки. Амосівські твори, доповіді на наукових і громадських форумах, участь у дискусіях, публічні лекції завжди привертати до себе особливу увагу. Кожне з його виступів ставало предметом зацікавлення, нерідко бурхливих і зовсім неоднозначних суджень. І так було не лише за життя Миколи Михайловича, але й сьогодні, коли його немає з нами, коли для багатьох, хто щойно вступає у світ пізнання духовних цінностей, його літературна спадщина виявляється вражаючим відкриттям та одкровенням. Одкровенням почасти виступали враження при зустрічах і знайомства з Миколою Амосовим. Не випадково багато хто, познайомившись з Миколою Михайловичем, сприймали його з певним побоюванням, вбачаючи в його зовнішності жорсткість, схильність у спілкуванні до скептичності тоналності. І лише потім, здивившись та звикнувши, помічали проникливий, іноді трохи іронічний погляд, у якому сторожість змінювалася цікавістю. Разом з найближчими учнями та співробітниками Миколи Михайловича згадує один із знаменних для його друзів і шанувальників день — шосте грудня 2001 року. Прохолодний зимовий ранок, узвіз Протасів Яр. Тут у клініках та лабораторіях Інституту серцево-судинної хірургії, більше відомого широкій публіці, як Інститут Амосова, у звичних турботах початку робочого дня цього разу домінує атмосфера очікування. Пожвавлення та піднесений настрій помітний не лише персоналу, а й серед хворих, як завжди, в усьому поінформованих. Сьогодні день народження творця інституту та його почесного директора. Вже чути перші вітання, супроводжувані дружніми рукоштовками

ми, обіймами, врученням квітів. Але винуватець свята не схильний порушувати розпорядок роботи, до речі, який сам і встановив. Він присутній на обов'язковій ранковій конференції, де чергові лікарі повідомляють про вчорашні операції та обговорюють майбутні втручання, бере участь в обході хворих. І лише потім, уже в кабінеті, приймає прибулих привітати його, розмовляє з ними, обмінюється новинами, ділиться враженнями. А цього разу і вручає свою щойно видану книжку. Це нове перероблене видання його мемуарів «Голоси часів». Вручений друзям, колегам подарунок представляє собою скорочену та заново відредаговану Миколою Михайловичем версію спогадів, виданих під тією ж назвою три роки тому в Києві (у видавництві «Оранта-Прес»), а через рік — і в Москві (у відомому видавництві «Вагриус»). На обкладинці — портрет усміненого автора. У руках одна з його книг, розгорнута на сторінці із зображенням худорлявої фігури Амосова, який виконує фізичні вправи. Близький та дорогий мені образ багаторічного старшого друга. У пам'яті спливають його слова, судження, завжди неординарні, афористичні висловлювання — несподівані та точні. У редакторській анотації до книги повідомляється, що автор цього мемуарного видання — академік Національної академії наук України, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Ленінської та трьох Державних премій, відомий численними працями в різних галузях науки, а також літературними і публіцистичними творами, опублікованими більш ніж 30 мовами. Відтак йде звернення до читача вже самого Миколи Михайловича. Воно лаконічне і по-амосівськи відверте. Прозвучали в ньому й такі сумні слова: «Начебто є ще сили, але вже знаєш: кінець близький, майбутнього немає. Значної справи не зробиш. Залишаються роздуми та минуле». Незвичайна ця спадщина — Амосівські роздуми. Про них, а також про мемуарні розповіді і піде мова в цих пам'ятних замітках.

РОЗДУМИ НА
ПЕРЕЛОМІ СТОЛІТЬ

Насамперед хотілося б згадати: роздумам Миколи Михайловича були близькі погляди нашого спільного друга, ім'я якого названо вище, блискучого вченого, фізіолога та геронтолога Володимира Фролькіса про те, що нам усім, як повітря, потрібна зараз правда, а не «піднесений обман». Якщо трансформувати цю непорушну істину, як веління часу, звернене до медицини та медико-біологічних наук, то нині суспільство й держава не може не підтримувати лікарів, а також сучасних дослідників, зайнятих науковим пошуком у природознавстві. І далі, як писав Володимир Фролькіс, висловлюючи співзвучну з Миколою Амосовим думку: «Ми вступаємо в нове століття. Буде створено речовини прицільної дії, буде створено за допомогою клонування штучні органи, власне, людини, процвітає генна та геннорегуляторна теорія. У всіх країнах відбувається гуманізація науки. Коштів мало, тим більше треба

концентруватися на пріоритетах. У нашій країні таким пріоритетом має бути медицина та біологія».

Тут дозволю собі невеликий відступ. Одна з п'єс Семюеля Беккета — відомого ірландського драматурга та письменника — потрапила до Книги рекордів Гіннеса як найкоротша у світі п'єса, що триває лише тридцять п'ять секунд. І називається вона «Подих». У концепції Беккета це і є людське життя. Спалах, зойк — і мовчання. По суті, цьому нагадуванню й присвячена вся творчість письменника, удостоєного Нобелівської премії. «Людське життя, як подих» — як хочеться заперечити такий несправедливості. Але безуспішно! Недарма Беккет нарікає на людське безсилля: вся його творчість — це ще й скарга людини на Бога, і небажання самої людини прийняти несправедливість світоустрою.

Так, сумні роздуми відвідують нас у другій половині життя. Ми часто обговорювали цю проблему з Миколою Михайловичем. І булиonestайні: важко змиритися з усвідомленням того, що мить, названа життям, в кінцевому підсумку добігає кінця. Тим більше слід прагнути багато встигнути зробити, незавершене довершити. Булиonestайні і в тому, що «добігає кінця» — порятунком у роботі. Згадували віршовані рядки прекрасного поета Юрія Левитанського:

*Когда земля уже качнулась,
Уже разверзлась подо мной,
И я почувал холод бездны,
Тот безнадежно ледяной.
Я как заклятье и молитву
Твердил сто раз в течение дня:
— Спаси меня, моя работа,
Спаси меня, спаси меня.*

Як одне з філософських, а може, і просто життєвих побажань, перевірені роками, співзвучних сказаному вище, сприймається судження: доки живе людина творчої праці, доки не вичерпалися духовна енергія, прагнення до пошуків, нових звершень і нових надій, він повинен творити та творити. При цьому цінувати кожен новий день, як маленьке життя, радіти повсякденним справам, турботам, зустрічам, спілкуванню, усвідомленню того, що ще належить зробити, а потім — і самому вчиненому. Пам'ятаю, як довго ми з Миколою Михайловичем колись обговорювали питання: може бути, найближчі десятиріччя в новому столітті виявляться жаданою епохою, і людству відкриється, що для нього найважливіше? У пошуках відповіді на стику двох століть, а заодно і двох тисячоліть, багато психологічно відчували особливий стан. Очікування зміни настільки вражаючих віх у житті людства породило і в суспільстві, і в індивідуальному світі кожного з нас не впевненість у завтрашньому дні. Виник стан якоїсь дивної хиткості. Може бути, від цього відчуття тривоги та невизначеності ми дедалі частіше стали подумки підбивати підсумки минулого, замислюватися над прийдешнім, відкладати на майбутнє давні плани. Якесь відчуття внутрішнього дискомфорту почало позначатися і на повсякденних справах, і на життєвих прагненнях. Можливо, воно

(Закінчення на стор. 5)

НАШ ВИДАТНИЙ СУЧАСНИК МИКОЛА АМОСОВ – ЛІКАР, ВЧЕНИЙ, ПИСЬМЕННИК (ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

(Закінчення. Поч. на стор. 4)

ініціювалося думкою про те, що ти вже людина минулого століття. Адже ще зовсім не так давно ми гордо любимо повторювати: «Я – людина двадцятого століття». Сторіччя, вмістило в собі стільки знакових подій, потрясінь, непередбачуваних революційних сплесків, спустошливих протистоянь, війн, трагедій, геноциду, що забрав мільйони людських життів. Як не згадати мудрого Єжи Леца, який сумно зауважив, що «кожен вік має своє середньовіччя».

Водночас, як це не може не здаватися парадоксальним, в минулому столітті було багато вражаючих діянь, зокрема духовних, творчих, наукових. Втілюючи вони і в друкованому слові – літературній спадщині наших попередників і сучасників – художніх творах, наукових книжках, філософських працях, публіцистичних описах, мемуарних нарисах. І у всіх цих літературних жанрах зосереджено й водночас емоційно працював Микола Амосов.

ТВОРЧА СПАДЩИНА

Примітна хронологія, відбиває певні етапи його багатогранної творчості. Шістьдесяті роки: повість «Думки і серце», яку переклали тридцятьма мовами; «Записки з майбутнього» – захоплююча розповідь, яка читається на одному диханні. Сімдесяті: науково-популярні, незвичні за формою і по-амосівськи неординарні за змістом книги «Роздуми про здоров'я», «Здоров'я і щастя дитини». Вісімдесяті: твір з примітною назвою «Книга про щастя і нещастя». Наступні роки, найбільш насичені літературною творчістю, ознаменувалися безліччю видань, що завоювали найбільшу популярність «Розум, людина, суспільство, майбутнє» (1994), «Подолання старості» (1996), згадані вище «Голоси часів», які вийшли трьома виданнями. Ця головна мемуарна книжка Миколи Амосова – сповідальна та довірча за своєю тональністю, чесна й пряма за змістом. У ній – роздуми про швидкоплинність життя, вік, еволюцію поглядів на минуле, теперішнє, майбутнє, а також розповідь про унікальний експеримент, про який чули багато і який досі викликає великий інтерес науковців та широкої громадськості.

Примітно, що свою книгу автор починає зі звернення до читача, в якому, бажаючи випередити запитання: «Навіщо пишу?», дає таку відповідь: «Пишу для самовираження. Пишу тому, що боюся відірватися від пам'яті, щоб не втратити себе перед кінцем». У своїх мемуарах Микола Михайлович розповідає винятково про ті події, які були «насправді», та які відбивають його уявлення, що часто різко відрізняються від загальноприйнятих і повсякденно побутуючих. Те, що він написав, породжує інтерес до подій і людей, спонукає до співпереживання. М.М. Амосов пише: «Вже пізніше сформувався інший внутрішній закон: повага до почуттів інших людей. Співпереживання». Може, саме ця якість Миколи Михайловича особливо імпронує читачу його книжок.

Загальне уявлення про зміст мемуарів Миколи Амосова дають назви основних розділів: «Рідня, мамо»;

«Дитинство, отроцтво, юність»; «Архангельськ, 1932-1939 рр.»; «Війна»; «Москва-Брянськ»; «Київ». Все, про що розповідав Микола Михайлович, читається на одному диханні, сприймається не лише з величезною цікавістю, а й емоційно, з почуттям співпереживання. Події, факти, роздуми, розповідь про успіхи та невдачі, радість та засмучення, захопленості й сумніви не залишають читача байдужим. По суті, це «подорож по власному життю», як визначив свої біографічні нотатки інший відомий та шанований наш земляк Віктор Некрасов. Він говорив, що це особливий вид подорожей – пошуки самого себе. Додам: можливо, саме ці пошуки багато в чому й спонукають авторів мемуарів братися за перо! Ознайомившись із змістом Амосівських спогадів, викладених щиро, читач має право сказати, що в них створено портрет саме нашої трагічної, нещадної та все ж у чомусь прекрасної епохи. Це минуле, яке з нами. Мовлячи про спогади як про жанр, Ілля Еренбург висловив думку, що їх слід розглядати, як бажання через минуле осмислити сьогодення, причому «тільки те в минулому цікаво і заслуговує на увагу, що хвилює суспільство і сьогоденні». У мемуарах Микола Михайлович торкається багато чого, що буде хвилювати суспільство і в майбутньому.

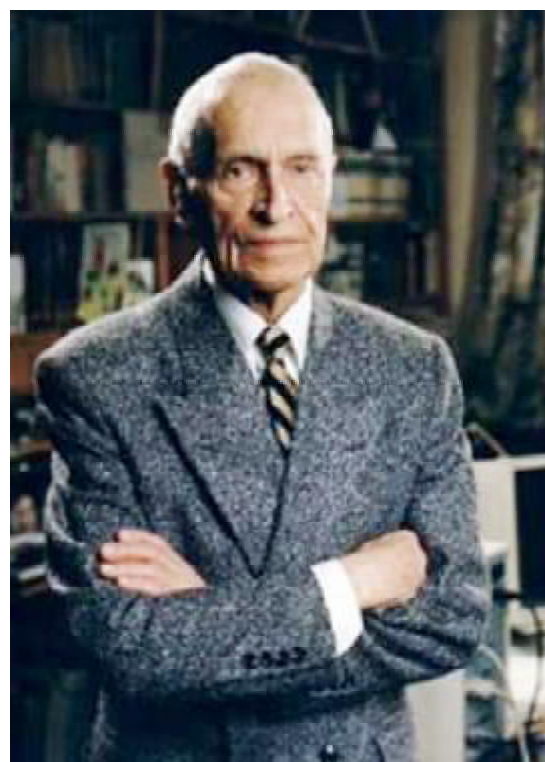
«НИЩО НЕ СТАРИТЬ ТАК, ЯК ГОТОВНІСТЬ СТАРИТИ»

Наведене як підзаголовок твердження, що сприймається за формою як афористичний, за своєю біологічною сутністю, є гранично точним і виправданим. Воно передує нарисам, становить зміст згаданої вище книжки «Подолання старості». Сам Микола Михайлович геть відкидав таку «готовність». Більше того. Щоб переконатися в можливість її подолання, поставив на собі унікальний експеримент. Один з розділів книжки він назвав «Експериментальне життя». Конкретним приводом до проведення такого експерименту, як пише Микола Михайлович, було таке. Коли восени 1992 року він прийняв рішення припинити оперувати, а ще раніше відмовився від директорства в рідному інституті, зберігши за собою лише консультативні функції, «... життя спорожніло. Припинилися хірургічні пристрасі, переживання за хворих, зникли фізичні навантаження чотиригодинних операцій. Сильно зменшилося спілкування. У резерві, щоправда, залишалися наука та творча робота над книгами і ще продовження звичного режиму самообмеження, значних фізичних навантажень». Проте, підкреслює він, «згодом прийшло відчуття настання старості, але це не злякало, а навіть розлютило».

З положення про те, що старіння визначається генетичною програмою, він зробив логічний висновок: мотивація та тренування збільшують працю, «гальма» – зменшують. Адже справді, при старінні істотно знижується рівень дієздатності людини. Вичерпалося багато що з попередньої програми, зменшилася від цього «сума мотивів», знизилася функція. А раз

знизилася функція, зменшилося тренування, зросло стомлення. У результаті – нове зниження функції. Глухий кут – *circulus vitiosus!* Висновок Миколи Михайловича: зменшення дієздатності під час старіння саме себе прискорює. Звідси й сформульоване ним основне завдання – зруйнувати ці порочні зв'язки, розірвати замкнене коло.

Як же сам автор оцінює найближчі результати експерименту? Якщо коротко, то досягнутий ефект дозволяє стверджувати: омолодження можливо. Про це свідчать такі суб'єктивні та об'єктивні дані: з'явилося відчуття

фізичної міцності, підвищився психічний тонус, об'єм легенів, шлунок, кишківник і печінка функціонують нормально, перевірено великі артерії – звужень немає, артеріальний тиск – 120/70, серце без перешкод продовжує регулюватися стимулятором, частота пульсу – від 70 до 130 ударів на хвилину. В наявності певний прогрес. Щоправда, в руховій сфері він виявився не таким помітним, а виявлене при черговій перевірці деяке розширення серця зажадало коректив у режимі навантажень. Біг було замінено дозованою ходьбою. Дуже примітні рекомендації, засновані на його багаторічному лікарському досвіді й адресовані більшою мірою тим, хто безпосередньо страждає на ці хвороби. Головна ідея вченого, здавалося б, гранично проста: потрібні інтенсивні м'язові навантаження, яким «... заважає інша особливість психіки, що дісталася людині від тварини, – те, що ми називаємо лінійну. Природа заощаджує енергію, і без потреби напружувати м'язи не вимагає. Щоправда, людина може простояти лінійно, але це, на жаль, вдається не всім».

Згадаю назви розділів деяких книжок Амосова, які дають уявлення і про інші розглянуті ним аспекти медицини й етики: «Медицина на роздоріжжі», «Модель істини», «Людина і звір», «Резерви здоров'я клітини», «Модель норми та патології», «Система харчування», «Система терморегуляції», «Система напруги»,

«Фізичні вправи». І ще: «Що таке хвороба», «Хвороби серця і судин», «Чим закінчується лікування», «Криза системи – криза медицини». І звичайно, розділ про мистецтво хірурга та оперативні втручання – «Чим займається хірург?». Тут саме час сказати про Амосівську концепцію здоров'я, як «резервну потужності» клітин, органів, цілого організму – це і є предмет розділу «Кількості здоров'я». Микола Михайлович звертає увагу на те, що в науковій медицині досі, по суті, відсутнє чітке визначення здоров'я.

У нинішньому розумінні здоров'я – суто якісне поняття «норми», яка визначається на основі статистики, що в принципі правомірно. Але ж слід оцінювати й те, що відбувається, коли нормальні умови змінюються і, отже, виникає реальна загроза хвороби. Тому потрібно знати саме кількість здоров'я. Вимірюючи його, можна оцінити: багато здоров'я – менша ймовірність розвитку хвороби, мало здоров'я – в очікуванні хвороби. На жаль, подібні оцінки практично не проводяться. У свідомість громадськості та лікарів досі проникає думка, що «... людська природа вкрай недосконала, що людина уразлива й немічна», а тому потребує постійної лікарської допомоги. Микола Амосов наполегливо звертає увагу на те, що у нас під медициною розуміють переважно лікування хвороб. Між тим, якщо не лише риторично проголошувати верховенство профілактичного напрямку медицини, а зайнятися здоров'ям здорових, то це і буде найефективніше запобігання хворобі. Досвід самого Миколи Михайловича – підтвердження справедливості таких слів.

«МОЄ ЩАСТЯ ЗІ МНОЮ»

Особливе зацікавлення представляють наступні шість неординарних положень, які запропонував Микола Амосов на наш суд і судження. Перше з них – це положення про Бога, про складнощі світу, про процес «дозрівання цивілізацій», про глобалізацію різноманітних міжнародних зв'язків, про однополюсний світ, про інші глобальні проблеми людства, в тому числі про здоров'я, науку, війни. Вчений вважає, що проблеми здоров'я розв'язуються правильним способом життя (з додаванням медицини), і вимирання людству не загрожує. Він резюмує: «Мої прогнози оптимістичні». Але тут же у роздумах додає, що «... хтозна чи вони можуть розрадити окрему нещасну людину. Для цього треба шукати резерви у власній психіці. Це можливо, хоча й важко». При всьому тому, Микола Михайлович завжди залишався оптимістом, про що свідчать

його емоційні слова: «Моє щастя зі мною – воно в мисленні та пошуку істини. Важливо шукати». У цих словах весь Амосов – лікар і мислитель, людина і вчений, шукає, сумнівається, завоював своєю блискучою творчістю – лікарською, науковою, літературною, громадською – загальне визнання. У кожному його виступі органічно поєдналися розгляд універсальних і принципових положень лікувальної та профілактичної медицини із сучасними аспектами соціології, філософії, етики.

Його виступи завжди викликали широкий інтерес. І хоча лаконічна й образна Амосівська стилістика може здатися не дуже звичною, іноді категоричною й навіть зайво жорсткою, вона, безсумнівно, привертала до себе і ще буде в подальшому залучати підвищену увагу, полегшує сприйняття аналізованих фактів, викладених теоретичних побудов та ідей.

Окрім наукової та літературної спадщини, залишив нам Микола Михайлович і вражаючі плоди своїх практичних діянь. Це – й інститут, якому присвоєно його ім'я, і вірні послідовники в наукових та практичних лікувальних закладах, і потужна Амосівська школа вчених-хірургів, серед яких відомі своїм найвищим професіоналізмом Г. Книшов, М. Зінковський, А. Руденко, В. Максименко. Це і наступники Миколи Михайловича з наукової школи біологічної кібернетики, яку він створив. І ще створений за його ініціативою журнал «Серце і судини», п'ятирічний ювілей якого нещодавно відзначила медична громадськість. На ювілейних урочистостях прозвучали слова одностайної подяки на адресу лікарської династії Амосових – засновників цього видання. Нині журнал «Серце і судини», який очолює член-кореспондент Національної академії медичних наук України Катерина Амосова та професор Володимир Мішалов, – один з найбільш цікавих і докладних вітчизняних кардіологічних журналів. Все, про що згадувалося вище, – і інститут на старій гористій київській вулиці, названий ім'ям Амосова, і його соратники – кардіохірурги, біокібернетики, і згадане видання – реальне втілення в життя шанування та пам'яті нашого видатного сучасника.

Закінчити ж свій нарис про справжнього правдошукача хотів би словами Сенеки: «Спогади про великих людей так само корисні, як і їхня присутність». Будемо ж, розділяючи це справедливе судження, підтверджувати сказане своїми спогадами. А ще нагадаю не менш вражаюче твердження одного з філософів про те, що «пам'ять – це історія». Тож нехай пам'ять про неповторного Лікаря і Мислителя Микола Амосова, яка знайшла шлях до людського серця і в своєму мистецтві хірурга, і в своєму письменницькій творчості, буде зберігатися нині у нас, а в майбутньому роки у тих, хто продовжить традицію шанування пам'яті своїх попередників. *Historia-vero testis temporum Lux veritatis Vita memoria magistra vitae* – Історія істинно свідок минулого, світло істини, життя пам'яті, учитель життя. Це відомий вислів повною мірою стосується спогадів про незабутнього Микола Михайловича, який читач, впевнений, сприйме з вдячністю і як світло істини.

Ісак ТРАХТЕНБЕРГ,
академік НАМН України,
член-кореспондент
НАН України, заслужений
діяч науки України

ПРОСТОТА У СПІЛКУВАННІ ТА НАПОЛЕГЛИВІСТЬ У РОБОТІ – ОСОБЛИВІСТЬ ШАРМУ ПРОФЕСОРА ІГОРЯ МИСУЛИ

11 вересня виповнилося 55 років першому проректору, завідувачу кафедри медичної реабілітації та спортивної медицини ТДМУ, професорові Ігорю Романовичу МИСУЛІ.

Вельмишановний Ігоре Романовичу!

Сердечно вітаємо Вас з 55-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, успішно пройшли 32-літній трудовий шлях аспіранта, асистента, старшого викладача, доцента кафедри патологічної фізіології, завідувача кафедри екстремальної та військової медицини, а в останні 12 років – завідувача ка-

федри медичної реабілітації та спортивної медицини.

Ми особливо цінуємо понад 15-літній період Вашої діяльності: спочатку проректором з навчальної роботи, а в останні понад 5 років – першим проректором університету. На посаді проректора Ви проявляєте новаторський підхід до організації наукового та навчального процесу, підготовки й виховання молодих спеціалістів, зорганізовуєте впровадження у навчальний процес зніційованих ректором нових технологій навчання.

Свій великий досвід і науково-педагогічний потенціал Ви

реалізуєте також як відповідальний редактор журналу «Медична освіта», визнаного ВАК України, член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського, член експертної ради Державної акредитаційної комісії України та методичної ради Центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти Міністерства охорони здоров'я України.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників, відомого в Україні вче-

ного, висококваліфікованого клініциста-реабілітолога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, добросовісне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

За сумлінну працю Ви нагороджені знаком «Відмінник освіти України», медаллю Арсена Річинського, Почесними грамотами МОЗ України, Кабінету Міністрів України, Тернопільської обласної ради та обласної державної адміністрації, Тернопільської міської ради.

Ваші порядність, праце-

любність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Ігоре Романовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благодійній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного щасливого життя.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

Ігор Романович Мисула народився 11 вересня 1958 року в м. Тернополі. 1981 р. закінчив Тернопільський державний медичний інститут (нині – Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського), 1984 р. – аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію.

З 1984 р. – асистент, з 1994 р. – старший викладач, з 1995 р. – доцент кафедри патологічної фізіології. 1996 р. захистив докторську дисертацію.

Упродовж 1998-2001 рр. І.Р. Мисула – завідувач кафедри екстремальної та військової медицини, з 2001 р. – завідувач кафедри медичної реабілітації та спортивної медицини. 2001 р. отримав звання професора. 1998 р. обійняв посаду проректора з навчальної роботи, з 2008 р. – перший проректор університету, продовжуючи за сумісництвом керувати кафедрою.

Професор І.Р. Мисула – автор понад 350 наукових і навчально-методичних публікацій, у тому числі 17 патентів на винаходи, 11 раціоналізаторських пропозицій, двох підручників і 5 навчальних посібників.

Ігор Романович започаткував в університеті та активно розвиває новий науковий напрям з проблем біоритмосинхронізації

функцій організму за допомогою створених ним технічних засобів впливу. Проводить дослідження з пошуку нових методів реабілітації хворих остеохондрозом. Під його керівництвом виконано 6 кандидатських дисертацій і одна докторська дисертація, на завершенні – ще 4 кандидатські дисертації.

Професор І.Р. Мисула – відповідальний редактор журналу «Медична освіта», визнаного ВАК України, член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського, член експертної ради Державної акредитаційної комісії України та методичної ради Центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти Міністерства охорони здоров'я України.

На посаді проректора професор І.Р. Мисула проявив новаторський підхід до організації наукового і навчального процесу, підготовки і виховання молодих спеціалістів, організував впровадження у навчальний процес університету зніційованих ректором нових технологій навчання, зокрема – створення навчально-методичних баз для навчання іноземних студентів

англійською мовою, відкриття фармацевтичного та стоматологічного факультетів, впровадження дистанційної форми навчання для магістер-бакалаврів, Концепції розвитку університету, прийнятої на вченій раді університету 2006 року та оновленої 2012 року. Протягом останніх 5 років університет досягнув один з найвищих серед ВНЗ України рівень знань студентів університету, про що свідчать результати складання запроваджених МОЗ України ліцензійних іспитів «Крок».

Ігор Романович – один з безпосередніх організаторів проведення на базі університету десяти щорічних Всеукраїнських навчально-наукових конференцій з досвіду впровадження засад Болонської декларації у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів України.

Таємницею особливого шарму професора І.Р. Мисули є його простота у спілкуванні та наполегливість у роботі. Його вимогливість, працелюбність і професіоналізм сприяють втіленню в життя найкращих задумів і починань.

Професор І.Р. Мисула нагороджений знаком «Відмінник освіти України», медаллю Арсена

Річинського за значний внесок в утвердження духовності України, грамотою Тернопільської міської ради за сумлінну працю, особистий внесок у розвиток добробуту міста (2004 р.), Почесними грамотами МОЗ України (2006, 2007, 2012 рр.) та Кабінету Міністрів України (2007, 2009 рр.), грамотою Тернопільської обласної ради (2010 р.), грамотою Тернопільської обласної державної адміністрації (2011 р.).

Ігор Романович разом з дружиною Іриною Станіславівною, лікарем-гістологом обласного бюро судмедекспертизи, виховали двох дітей, які теж стали лікарями. Син Юрій – асистент кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології ТДМУ, захистив кандидатську дисертацію; донька Наталія – стоматолог. Їм на радість ростуть дві онучки – Елінка та Софійка.

Працівники та студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, вся медична громадська область щиро вітають Ігоря Романовича з ювілеєм, бажають доброго здоров'я, творчої наснаги, довгих років радісного, щасливого життя.

Редакція газети «Медична академія» теж приєднується до цих щирих зичень.

ОГЛЯД-КОНКУРС

УМІЮТЬ ЛІКУВАТИ ТА КВІТКОВИМИ КОМПОЗИЦІЯМИ РАДУВАТИ

Незвичайними витворами квіткового мистецтва здивував Тернопіль своїх гостей у День міста. Букети й композиції, кошики з квітами і фруктами, українські чорнобривці та екзотичні орхідеї, весільна сукня з хризантем і навіть квітомобіль – це неповний перелік того, чим могли помилуватися тернополяни на святі «Рай на Співочому полі». У парку Національного відродження відбувся огляд-конкурс квіткових букетів та композицій.

Свою майстерність продемонстрували й медичні заклади, а зелені композиції медиків другої міської лікарні м. Тернополя «Життя для миру і любові» та медичний символ, що постав у квітах, стали фаворитами у глядачів.

Варто зазначити, що метою організаторів дійства було привернути увагу широкої громадськості до розвитку міського озеленення та квіткарства, залучивши підприє-

мства, організації, установи, мешканців міста до реалізації проектів художньо-естетичного оформлення міста. В рамках цього квіткового свята провели конкурс з дев'яти номінацій. До основних чинників оцінювання ввійшли: художнє оформлення та цілісність композиції, оригінальність рішення й відтворення ідеї, творчий підхід до виконання, складність техніки, тематика тощо. Новинкою та головною умовою участі у святковому дійстві було втілення новомодного стилю у квіткарстві – топіару – в представлених творчих роботах.

За словами заступника начальника відділу охорони здоров'я Тернопільської міської ради Ольги Ярмоленко, для учасників конкурсу цьогоріч запропонували оригінальне застосування техніки топіару у виготовленні композицій, що створені з рослин, які ростуть.

Саме у цих конкурсних рамках

й створювали свою неповторну композицію медики другої міської лікарні. «Життя для миру і любові» виготовили з кам'яних троянд у вигляді руки лікаря, яка тримає новонародженого малюка.

Варто зауважити, що саме цей медичний заклад дотримав усіх виголошених правил конкурсу. Як розповів головний лікар другої міської лікарні Віктор Кміта, до участі в конкурсних змаганнях готувалися понад два тижні – як малюка, виношували творчий задум, продумували усі деталі для його втілення. Ідея ж зеленої скульптури належить головній медсестрі лікарні Наталії Івановій. Нелегким був й сам процес виготовлення композиції – зварювання мета-

лічного каркасу, обтягування його спеціальним матеріалом, засипання ґрунтом, садіння рослин та догляд за тим, аби вони прижилися на новому місці.

Великим таїнством у медицині є момент народження нового життя, і саме медики є першими, хто зустрічає у цьому світі нову людину. Втілення цієї чудової миті у зеленій скульптурі кам'яних троянд символізує продовження людського роду, кажуть її творці. Після завершення святкового дійства, композиція радуватиме око відвідувачів медичного закладу на одній з лікарняних клумб.

Інші медзаклади міста також представили свої витвори у стилі топіару.

Що ж, мають медики талант не лише лікувати, а й створювати неповторну квіткову красу.

Лариса ЛУКАЩУК

ВИСТАВКА

ГАЛОТЕРАПІЯ

НА «БАРВИСТІЙ УКРАЇНІ» ДЕМОНСТРУВАЛИ ІННОВАЦІЇ ТДМУ

Уже вкотре збирає в столиці кращих із кращих загальнодержавна виставково-акція «Барвіста Україна». Цьогорічну присвятили 22-й річниці Незалежності України.

Її мета — розширення міжрегіонального співробітництва, пропаганда здобутків вітчизняних товаровиробників та сприяння залученню інвестицій в економіку регіонів. Виставкове дійство об'єднало понад 800 учасників з 21 області. Серед експонатів виставки — відомі в Україні та за її межами підприємства, діяльність яких — основа економіки держави. Учасники експозиції демонстрували власні досягнення в галузях економіки, науки, соціальної та культурній сферах. Вітчизняні підприємства презентували кращі науково-технічні розробки, техніку та технології, конкурентоспроможну продукцію та експортні можливості.

Своє вітання до учасників, гостей та організаторів загальнодержавної виставкової акції «Барвіста Україна» надіслав

З новими винаходами науковців ТДМУ доцент Андрій КОВАЛЬЧУК (у центрі) ознайомлює заступника міністра аграрної політики Олександра СЕНЯ (праворуч)

ний університет. Його виставковий павільйон демонстрував інтелектуальний продукт найвищої якості — новинки навчально-методичної, наукової літератури університетського видавництва «Укрмедкнига» та наукові інноваційні доробки вчених.

— До експозиції нашого університету ввійшли найкращі зразки друкованої продукції, промоційного матеріалу «Укрмедкниги», — розповідає керівник відділу реклами та збуту видавництва Ольга Корчевська. — Ясна річ, найбільше зацікавлення наші видання викликали у лікарів, науковців, студентів медичних вишів. Посібники, монографії, підручники з різних медичних дисциплін були представлені українською, російською, англійською та німецькими мовами. Загалом на виставкових стендах ми розмістили понад 50 примірників друкованих видань.

«Барвіста Україна» стала й майданчиком для представлення новинок медичної галузі — сучасних досягнень в проектуванні медичного та діагностичного обладнання. Нові винаходи науковців ТДМУ репрезентував доцент Андрій Ковальчук. У виставковій експозиції були представлені сучасні вироби медичного призначення, які розробили науковці кафедри загальної та оперативної хірургії. На перших позиціях — ксенодермоімпланти та силіконові пластини для лікування хворих з опіковими травмами, авторський продукт професора ТДМУ ім. І. Горбачевського, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки Володимира Бігуняка. Серед останніх розробок професора — криоліофілізований

кератоксеноімплантат, так звана «біологічна роївка», яку нині вже активно застосовують в офтальмологічних клініках багатьох міст України.

Не менш унікальну за своїми технологічними властивостями серію виробів медичного призначення демонстрував відвідувачам виставки їх автор, кандидат медичних наук Андрій Ковальчук. Автоматизований високоточний ріжучий інструментарій для трансплантації шкіри дає можливість проводити забір ультратонких шкірних трансплантатів товщиною 0,05-0,1мм. Електродерматоми — пристрої високої якості, що працюють на рівні сучасних світових стандартів.

— Волею долі наш експозиційний павільйон розмістився у перших рядах виставкової площі, і коли заступник міністра аграрної політики Олександр Сеня розпочав знайомство з виставковими експонатами, то він, звісно, завітав до нас, — каже Андрій Ковальчук. — Навіть узяв до рук електродерматом і поцікавився, за яким принципом він діє. Найбільше його подивувало те, що нашою методикою користуються відомі світові виробники ріжучого інструментарію для трансплантації шкіри. Впродовж цих чотирьох днів роботи виставки наш павільйон відвідала велика кількість людей, особливе зацікавлення експозиція ТДМУ, звісно, викликала у колег-медиків і науковців. А загалом мої враження з виставкової акції «Барвіста Україна» щонайкращі — атмосфера масштабності заходу приємно вразила з перших годин знайомства з унікальною територією виставкового комплексу, збудованого в 30-х роках ХХ сторіччя — монументальні будівлі, пам'ятники, фонтани захоплювали своєю величчю. Це справжнє національне свято досягнень творчої, мистецької, наукової думки, в економічній царині, промисловості, яке засвідчило високий інноваційний потенціал України.

Найприємнішим моментом виставки було отримання нагород під час урочистої церемонії нагородження номінантів Всеукраїнського конкурсу «Кращий вітчизняний товар 2013 року», вручення дипломів «Кращий вітчизняний товар 2013 року» і золотих символів конкурсу «Виробник кращих товарів 2013 року». Дипломи учасника виставки «Барвіста Україна» отримали й представники ТДМУ — керівник відділу реклами та збуту Ольга Корчевська, працівник видавництва «Укрмедкнига» Мирослава Красовська, колективи Тернопільського медичного університету та видавництва «Укрмедкнига».

Лариса ЛУКАЩУК

ДЛЯ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ СЕАНСИ У СОЛЯНІЙ КІМНАТІ – БЕЗКОШТОВНО

Відтепер найменш соціально-захиснені тернополяни матимуть змогу поліпшити стан свого здоров'я у соляній кімнаті. Галокамеру, на створення якої використали 500 кілограмів солі, відкрили нещодавно на базі територіального центру управління соціальної політики міської ради. Це перша в Україні соляна кімната, в якій послуги надаватимуть безкоштовно.

За словами міського голови Сергія Надала, на облаштуван-

1000 тернополяни. До слова, ідею відкриття такої кімнати підказали наші відвідувачі, а ми прислухаємося до їх пропозицій.

Наявність соляної кімнати урізноманітнить спектр медичних і соціальних послуг, які надає цей підрозділ міської ради. Найбільш незахищені мають змогу безкоштовно відвідати перукарню, пообідати в соціальній їдальні, відремонтувати одяг. До послуг малозабезпечених — обладнана тренажерами зала лікувальної фізкультури, де можна пройти реабілітацію після недуги чи оздоровитися. Заняття проводить кваліфікована інструктор-медсестра.

Призначає сеанси соляної спелеотерапії в територіальному центрі лікар-терапевт, який бере до уваги історію хвороби та рекомендації дільничного терапевта. Перед тим, як облаштувати соляну кімнату в територіальному центрі, його фахівці побували у закладах, де є подібні кімнати, відвідали відомі солотерapeutські печери.

— На цілковите облаштування галокамери потрібно 20 тонн солі, але ми консультувалися зі спеціалістами та з'ясували, що навіть соляні лампи справляють потрібний лікувальний ефект. Отож, придбали кілька таких ламп. Сподіваємося, що у перспективі ми розширимо можливості нашої «оздоровниці», — розповіла завідувача відділом соціально-побутової адаптації Ульяна Фещак.

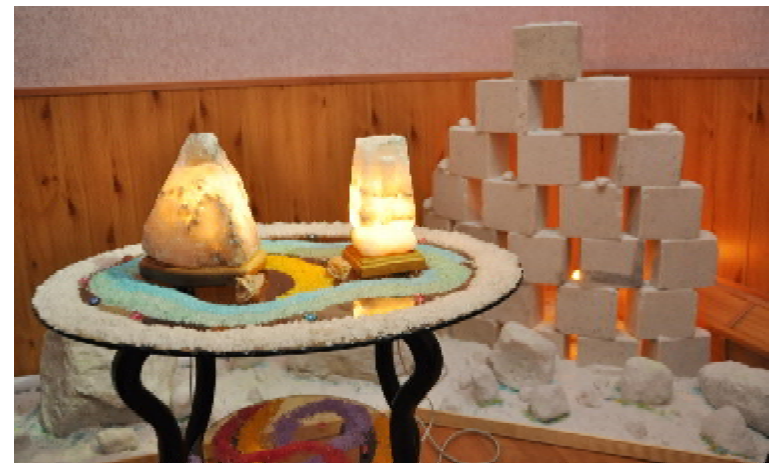
За словами завідувачої, метод галотерапії допомагає лікувати широкий спектр недуг — гострі і хронічні риніти, фарингіти, ларингіти, трахеїти, синусити, аденоїди, бронхіти, пневмонії, бронхіальну астму, професійні захворювання бронхо-легеневої системи, вегето-судинну дисто-

на соляної кімнати були витрачені кошти, які передбачені на фінансування управління соціальної політики та пожертви від меценатів.

Пройти сеанси спелеотерапії зможуть усі бажаючі, які напишуть відповідну заяву в управління, а також нададуть посвідчення пенсіонера, інваліда чи інші документи, що підтверджують статус малозабезпеченої людини.

— Радо відчиняємо двері для людей усіх соціально незахищених категорій, адже можемо обслуговувати більшу кількість

містян. — Запрошуємо пенсіонерів, інвалідів, чорнобильців, самотніх та усіх потребуючих, — каже начальник управління соціальної політики міської ради Марія Чашка. — Окрім медичних послуг, у територіальному центрі працює психолог, діють клуби за інтересами, тому можна отримати консультацію, поспілкуватися з іншими спеціалістами, аби розв'язати власні проблеми. Хочу зауважити, що при територіальному центрі постійні та періодичні послуги отримує понад

ню, неврози, гіпертонію, алергічні захворювання, дерматологічні патології, синдром хронічної втоми. Відвідування соляної кімнати є корисним і для здорових людей, особливо у час міжсезоння задля підвищення захисних сил організму. Сеанси у соляній кімнаті проводять щодня з 8 до 17 год. Тривалість сеансу — 40 хвилин.

**Лариса ЛУКАЩУК,
Павло БАЛЮХ (фото)**

(Зліва направо): працівник видавництва «Укрмедкнига» Мирослава КРАСОВСЬКА та керівник відділу реклами та збуту Ольга КОРЧЕВСЬКА під час виставки

Президент України Віктор Янукович. На думку глави держави, продукція, представлена на цьому заході, демонструє потужний потенціал національної економіки, ділові та творчі здобутки вітчизняних товаровиробників.

22 кращих тернопільських підприємств презентували свою продукцію у Національному комплексі «Експоцентр України». Тернопільщина представила експозицію за напрямом «Інновації в промисловому виробництві». До участі у виставці долучилися провідні підприємства області та представники малого бізнесу, серед яких: ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», ПАТ «Тернопільський радіозавод «Оріон», ПП «Фабрика меблів «Нова», інші.

Незмінний учасник «Барвистий України» впродовж останніх років — Тернопільський медич-

75-А ОСІНЬ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-ОФТАЛЬМОЛОГА – ПОЧЕСНОГО ПРОФЕСОРА ТДМУ

3 вересня виповнилося 75 років почесному професору ТДМУ, завідувачу відділу опіків очей, пластичної офтальмохірургії, кератопластики і кератопротезування Інституту очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П.Філатова НАМН України, доктору медичних наук, професору Станіславу Андрійовичу ЯКИМЕНКУ.

Вельмишановний Станіславе Андрійовичу!

Сердечно вітаємо Вас з 75-літтям!

Колектив ТДМУ щиро шанує Вас як одного з перших талановитих випускників, почесного професора нашого університе-

ту, видатного вченого-офтальмолога, відомого в Україні та за її межами.

Ваша 45-річна наукова та лікувальна діяльність, трудовий шлях від аспіранта до професора пройшли в Інституті очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П.Філатова НАМН України. Впродовж 28 років Ви виконували функції вченого секретаря і заступника голови спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Понад 25 років Ви реалізуєте свій великий досвід і творчий потенціал як завідувач відділу опіків очей, відновлювальної пластичної офтальмохі-

рургії, кератопластики і кератопротезування, керівник Всеукраїнського опікового центру, багаторічний член правління наукового товариства офтальмологів України, член редколегії «Офтальмологічного журналу», голова комітету з медичної етики інституту. Ви, зокрема, виконали понад тисячу операцій кератопротезування, що є унікальним у світовій практиці. Серед вдячних пацієнтів – громадяни не лише України і держав СНД, а й багатьох країн близького та далекого зарубіжжя, що принесло Вам світове визнання.

Особливо цінуємо Вашу співпрацю з нашим університе-

том у процесі розробки методики застосування ксенокератоімплантантів у клінічній практиці.

Про визнання високого професіоналізму, наукового й клінічного авторитету свідчить обрання Вас членом Міжнародної асоціації з кератопротезування, почесним членом офтальмологічних товариств Болгарії та Китаю.

За сумлінну працю Ви нагороджені Почесними грамотами МОЗ і НАМН України, дипломом першого ступеня ВДНГ України, удостоєні премії імені В.П.Філатова.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до

людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і науковців.

Бажаємо Вам, вельмишановний Станіславе Андрійовичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя і затишку, активного й щасливого довголіття.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

Станіслав Андрійович Якименко народився 3 вересня 1938 р. у селі Рижавка Уманського району на Черкащині, де закінчив середню школу. 1961 р. закінчив Тернопільський державний медичний інститут та отримав призначення в Узбекистан, де, працюючи лікарем-офтальмологом Какандської очної лікарні Ферганської області, брав активну участь у ліквідації трахоми і став кваліфікованим офтальмохірургом, виконавши понад 2 тисячі операцій.

1968 р. вступив до аспірантури Одеського НДІ очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П.Філатова. Після закінчення аспірантури з 1971 р. і донині працює у відділенні опіків очей інституту: 1971 – 1975 рр – молодшим науковим співробітником; 1976-1987 рр – старшим співробітником і з 1988 р. і тепер – завідувачем відділення.

1972 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Діагностична цінність біомікроскопії в ультрафіолетових і інфрачервоних променях та ультразвукової ехографії при дослідженні очей з більмами». Методика дослідження очей з більмами, яку запропонував С.А. Якименко, знайшла широке застосування в офтальмології та її використовують в повсякденній практиці донині. У 1986 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Нові методи оптичного кератопротезування при більмах і дистрофіях рогової оболонки, не показаних або малоприсадних для пересадки рогівки».

Нові конструкції кератопротезів, нові методики операції, способи укріплення більма, способи профілактики ускладнень та боротьби з ними, які розробив С.А. Якименко, дозволили зробити кератопротезування ефективним методом відновлення зору при так званих «безнадійних більмах» у хворих, які раніше були приречені на невиліковну сліпоту. Сам С.А. Якименко виконав понад тисячу операцій кератопротезування, що є унікальним у світовій практиці. Серед його вдячних пацієнтів грома-

дяни не лише України і держав СНД, а й багатьох країн близького та далекого зарубіжжя, що принесло йому світове визнання. Професор С.А. Якименко виїжджав для читання лекцій та проведення показових операцій з кератопротезування та інших операцій при важких наслідках опіків очей у Болгарію, Угорщину, Польщу та Китай.

Ще одним напрямом наукової роботи С.А.Якименка є вивчення патогенезу опіків очей та розробка нових методів медикаментозного й хірургічного їх

важливою кератопластикой; вивчені порушення гепатофтальмічного бар'єру при опіках очей, чим обґрунтована доцільність внутрішньоартеріального (в скроневу артерію) введення комплексу медикаментозних препаратів для більш ефективного їх впливу на перебіг опікової хвороби очей; застосовано електроелімінацію для лікування опіків очей. Впровадження цих методів у комплексній терапії опіків очей суттєво підвищило ефективність лікування цієї дуже важкої патології органа зору.

Станіслав Андрійович перевів на мікрохірургічний рівень виконання всіх хірургічних втручань при опіках очей та їх наслідках і розробив низку нових операцій при опіковій патології органа зору (новий спосіб усунення анкілосимблефарону, нову антиглаукоматозну операцію та інші). Останніми роками він розробив нові методи хірургічного лікування важких опіків очей із застосуванням ексимерного лазера, амніотичної оболонки та стовбурних клітин лімба й проводить вивчення їх ефективності.

С.А.Якименко є автором двох монографій «Оптичне кератопротезування» (1986) та «Опіки очей» (2001), понад 300 наукових праць, 16 авторських свідоцтв і патентів на винаходи, шести методичних рекомендацій.

Брав участь як доповідач у багатьох науково-практичних форумах, у тому числі європейського та міжнародного рівнів, де гідно представляв свій інститут та Україну.

Станіслав Андрійович є хірургом вищої категорії, особисто виконав понад 10 тисяч

офтальмологічних операцій, переважно вищої та першої категорій складності.

Як керівник всеукраїнського опікового офтальмологічного центру проводить активну роботу з поліпшення організації невідкладної допомоги й лікування потерпілих від опіків очей та впровадження нових методів їх лікування в обласних травмцентрах України.

Під керівництвом С.А.Якименка виконано 11 кандидатських і дві докторські дисертації, виконується дві докторські та дві кандидатські дисертації. 1993 року йому присвоєно вчене звання професор.

З 1976 р. до 1996 р. С.А.Якименко був вченим секретарем а з 1997 р. до 2004 р. – заступником голови спеціалізованої вченої ради інституту із захисту дисертацій.

С.А.Якименко – багаторічний член правління Наукового товариства офтальмологів України, член редколегії «Офтальмологічного журналу», голова комітету з медичної етики інституту.

Професор С.А.Якименко – лауреат премії імені академіка В.П. Філатова АМН СРСР, нагороджений Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я, Академії медичних наук і дипломом I ступеня ВДНГ України.

1998 р. Кембриджський міжнародний біографічний центр (Великобританія) присвоїв йому почесне звання «Людина ХХ століття». Він є також членом Міжнародної асоціації з кератопротезування, почесним членом Болгарського товариства офтальмологів, почесним доктором низки офтальмологічних центрів Китаю, почесним професором Тернопільського державного медичного університету імені І.Я.Горбачевського.

Працівники та студенти ТДМУ імені І.Я. Горбачевського, вся медична громадянська Тернопілля щиро вітають Станіслава Андрійовича з ювілеєм, бажають доброго здоров'я, творчої наснаги, довгих років радісного, щасливого життя.

14 вересня виповнюється 75 років ветерану ТДМУ Павлу Кириловичу ШУСТЕРУ.

Вельмишановний Павле Кириловичу!

Сердечно вітаємо Вас з 75-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після трьох років практичної лікарської роботи, успішно пройшли майже 10-літній трудовий шлях асистента кафедри патологічної анатомії.

Особлива сторінка Вашої діяльності – 12-літнє керівництво Тернопільським філіалом Чортківського медичного училища.

Усім пам'ятна Ваша активна виховна та громадська діяльність, зокрема, головою профкому інституту.

Колектив університету глибоко поважає й шанує Вас як досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Павле Кириловичу, доброго здоров'я, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя і затишку, активного й щасливого довголіття.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

ВЧЕНИЙ І ЛІКАР, ЯКИЙ ДАРУЄ РАДІСТЬ СЛУХУ

5 вересня виповнилося 50 років завідувачу кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії ТДМУ, професору Олександрові Івановичу ЯШАНУ.

Вельмишановний Олександр Івановичу!

Сердечно вітаємо Вас з 50-літтям!

У стінах університету Ви здо-

були вищу медичну освіту, а згодом, після восьми років практичної лікарської роботи, успішно пройшли майже 20-літній трудовий шлях від асистента до професора, завідувача кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії.

Усім пам'ятна Ваша понад трьохрічна діяльність проректором з лікувальної роботи.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників, відомого в Україні вченого, висококваліфікованого клініциста-оториноларинголога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і

громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Олександр Івановичу,

міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя і тиші, довгих років радісного й щасливого життя.

Ректорат ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

Професія лікаря належить до поднієї з найпочесніших і найвідповідальніших. Втім, коли ти стаєш продовжувачем лікарської династії, на тобі лежить подвійна відповідальність. Адже ти повинен удвічі ретельніше виконувати свою справу, щоб не розчарувати найріднішу тобі людину. Сину відомого у колишньому СРСР отоларинголога Івана Яшана Олександрові Івановичу вдалося не лише стати першокласним фахівцем, а й перевершити власного батька у хірургічній майстерності. 5 вересня нині вже доктор наук, професор, завідувач кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії Тернопільського медичного університету ім. І.Я. Горбачевського відзначив своє 50-річчя. Майже половину зі своїх п'ятдесяти Олександр Іванович витратив на те, щоб щодня дарувати людям радість слуху.

Олександр Івановичу, ви продовжили справу батька й стали не менш успішним отоларингологом. Як вам вдалося завоювати власний авторитет і хто вплинув на вибір вашої професії?

— У мене чомусь і не стояло питання, ким я стану в майбутньому. Я практично виріс з батьком у лікарні. Мені дуже подобалося спостерігати за його роботою і мріяв, що в майбутньому теж зможу займатися тією ж справою. Він був дуже відомою людиною не лише в Україні, а й у всьому колишньому Радянському Союзі, тож я мав на кого рівнятися. Якоюсь прийшов до нього на роботу, а довгим коридором ходять пацієнти з трубками в горлі і носі, вони були після операції з приводу раку гортані. Тоді тато до мене каже: «Бачиш, Сашко, оцей чоловік курив і що тепер з ним трапилося?» Через те я жодного разу не взяв цигарки до рота (усміхається — авт.). До речі, у світовій оториноларингології лікарській династії — звична річ.

Ваші донька й син навчаються у Тернопільському медичному університеті, вони теж планують продовжити династію ЛОРів?

— Син Артем навчається вже на шостому курсі, каже, що хоче теж стати ЛОРом. Усі літні канікули провів зі мною на роботі, нама-

гається перейняти мій досвід. Донька Катерина — студентка п'ятого курсу. Вона ще остаточно не вирішила, яку спеціалізацію обрати. Втім, будь-який її вибір підтримаю. Скажу відверто, діти самі вирішили піти у медицину. Ніхто на них не тиснув. Можливо, через те, що вони змалечку ходили зі мною на перев'язки та бачили роботу лікаря, так би мовити, зсередина, тож не уявляли себе в іншій галузі, крім медицини.

Операція на вусі, по суті, — ювелірна, її доволі не просто виконувати, які найважчі випадки траплялися у вашій практиці?

— Люблю таку фразу, що із ста людей може лише один бути хірургом, а один із ста хірургів може лише бути мікрохірургом. По-перше пацієнтів, яким необхідно хірургічне втручання на вусі, є доволі небагато. Відтак п'ятдесятішть отоларингологічних центрів на всю Україну цілком можуть виконувати весь обсяг необхідних операцій. У Західному регіоні ми єдині, де такі операції проводять. Варто зазначити, що проводять їх на досить маленькому операційному полі, приблизно один сантиметр, а в більшості операцій це — чотири міліметри. Тут потрібно бути максимально точним, адже доволі розміщені важливі структури, які можуть дати ускладнення, параліч, кровотечу. Добрим отоларингологом, який вмів правильно оцінити захворювання та бездоганно виконати оперативне втручання, можна стати лише після десяти років копіїткої й напруженої праці. У моїй практиці трапляються дуже різні випадки. Пригадую, до мене звернувся чоловік з Лановецького району. Він тривалий час працював у Москві і якийсь впаав з драбини з висоти трьох метрів, внаслідок чого у нього перекошило обличчя. Оскільки в російській столиці така операція коштує дуже дорого, він звернувся

за допомогою до нас. Ми провели йому операцію і нині він дуже добре почувається, обличчя стало таким, як і раніше. Окрім того, проводжу операції й дітям у дитячій лікарні. Цього року багато зустрічалося дітей з холестеатоною. Це — пухлинноподібний

утвір, який утворюється при тривалому хронічному середньому отиті та руйнує кістку, що може призвести до проникнення в мозок. Як правило, маленькі пацієнти дуже погано чують, постійно витікає рідина з вуха, тож, аби їм допомогти необхідне оперативне втручання.

Однією з ваших спеціалізацій є проведення операцій хворим на отосклероз.

— Отосклероз — ураження кісткової капсули лабіринту внутрішнього вуха. На отосклероз здебільшого хворіють жінки 35-45 років. Як правило, ця хвороба передається генетично від матері до доньки й переважно проявляється після других пологів. Оперувати хворих доводиться через зовнішній слуховий прохід мініаторними інструментами, ширина хірургічного поля — 4мм. Знеболення, як правило, місцеве. Тривалість операції — 20-40 хвилин. Слух повертається ще на операційному столі. Проопероване вуха треба щодня продувати.

Післяопераційний період триває переважно без ускладнень. Відтак хворі дуже швидко повертаються до нормального життя.

Яких здобутків вдалося досягнути за останні кілька років?

— Ще у 80-х роках завдяки моєму батькові було відкрито центр мікрохірургії вуха, який, по суті, став регіональним. Я продовжив його справу. До нас, як і раніше, приїжджають не лише з усієї Тернопільщини та із сусідніх областей — Івано-Франківської, Чернівецької, Львівської, Рівненської, Хмельницької. Завдяки сучасному обладнанню тепер більше операцій проводимо на внутрішньому вусі та лицьовому нерві. Практично всі оперативні втручання, крім кохлеарної імплантації, ми виконуємо. Кохлеарну імплантацію проводять в Україні лише у Києві та Дніпропетровську. Нині діє державна програма, згідно з якою оплачують вартість імплантатів. Вони є досить дорогими, майже 25 тисяч євро коштує один. Технічно можемо проводити кохлеарну імплантацію, втім, немає такої необхідності створювати багато центрів кохлеарної імплантації.

Звичайно, впроваджуємо нові техніки та технології, матеріали, які нині застосовують у світі. Я є членом Асоціації отоларингологів України, членом президії цієї організації. Щороку збираємося й проводимо семінари, запрошуємо відомих отоларингологів з усього світу, ділимося досвідом. Хочу зазначити, що українська отоларингологія є одна з провідних у світі. В університетській лікарні намагаємося тримати марку. Відтак нас знають, поважають, до нас приїжджають і, зрештою, маємо доволі непогані результати.

Яка нині ситуація в області з людьми, які мають вади слуху? Їхня кількість щороку зростає чи навпаки зменшується?

— Вона досить стабільна останніх двадцять років. Хоча почастішали випадки внутрішньочерепних ускладнень. Захворювання більше зустрічається у чоловіків, аніж у жінок, але цей відсоток доволі невеликий. Чому в чоловіків? Навпевно, тому, що вони не так ретельно піклуються про власне здоров'я. Основне — не ставитися

байдуже до власного здоров'я і коли з'явився перший біль у вусі, а тим більше, гнійні виділення з неприємним запахом — треба негайно звертатися за кваліфікованою допомогою, адже потім може бути занадто пізно.

На Ваш погляд, що таке успіх?

— Коли ти можеш зробити те, що мало кому вдається. Коли бачиш плоди своєї праці.

Які три речі є найважливішими для Вас у житті?

— Мої діти, робота, спорт.

Яке ваше життєве кредо?

— Краще синиця в руках, аніж журавель у небі.

Чи маєте кумирів?

— Тепер вже ні. А раніше, звичайно, були. Завжди захоплювався фаховими хірургами.

Чи були у вашому житті життєві історії, коли ви відчували прихильність долі?

— Звісно. У нашій професії без Божої допомоги дуже важко обійтися. Інколи виконувеш операцію й відчуваєш, наче тобі допомагає якась невидима рука.

Що Вам додає найбільшої наснаги та енергії?

— Заняття спортом.

Що востаннє прочитали?

— Читаю дуже мало художньої літератури, переважно лише книги зі своєї спеціальності. Втім, тепер я більше пишу, аніж читаю. Хочеться поділитися своїми знаннями з іншими.

Що для вас справжнє щастя?

— Радіти успіхам своїх дітей.

Чи любите, коли Вас критикують?

— Дуже. Люблю прислухатися до зауважень і виправляти помилки.

Як розумієте справжню дружбу?

— Вміння поступитися власними принципами заради когось. Маю кілька надійних і вірних друзів, з якими товаришую ще з шкільної пори.

Що б побажали собі на власне день народження?

— Для мене дуже важливо, щоб мої батьки були здоровими, мати змогу проводити з ними більше часу.

Мар'яна СУСІДКО

ВІДАЄТЕ?

КАРТОПЛЮ ТРЕБА ГОТУВАТИ ПРАВИЛЬНО

Картопля — цілюща рослина, тому що в її бульбах міститься багато фізіологічно активних речовин. Для лікування можна використовувати і крохмаль, і картопляний сік.

Крохмаль застосовують для лікування гострих запальних процесів слизової оболонки шлунка та кишечника, а також як наповнювач для приготування присипок, порошоків.

Картопляний сік значно зменшує (нейтралізує) кислотність шлункового соку. Сирий сік бульби картоплі слід вживати по 100 мл тричі на день до їди протягом 21 дня, зробити пере-

рву на 7 днів, після чого провести ще 2 курси лікування. Готувати сік треба так: добре помити бульби (обов'язково без проростків і позеленілих ділянок, які містять токсичну речовину соланін), витерти насухо, пропустити через млинок для м'яса або потерти на тертушці, відцавити через 2 шари марлі. Картопляний сік не тільки зменшує кислотність

шлункового соку, але й поліпшує перистальтику кишечника, пришвидшує загоєння виразки шлунка та дванадцятипалої кишки.

Картопля — цінний харчовий продукт, однак, щоб зберегти його цінність, готуючи картоплю, треба дотримуватися таких правил:

— обчищені бульби не слід довго тримати у воді;

— обчищену картоплю доцільно кидати в окріп — тоді вона швидше вариться, а це сприяє збереженню цінних речовин;

— якщо варити картоплю з лушпинням, повністю зберігаються всі корисні речовини (насамперед — калій);

— солити картоплю (як й інші страви) потрібно тоді, коли вона вже зварена.

СКЛАДОВІ ОБРАЗУ ЛІКАРЯ

ВІДКРИТА ОН-ЛАЙН ЛЕКЦІЯ МІНІСТРА

З вересня відбулася відкрита он-лайн лекція міністра охорони здоров'я України Раїси Василівни Богатирьової, яка була присвячена ролі та місцю лікаря у сучасному світі.

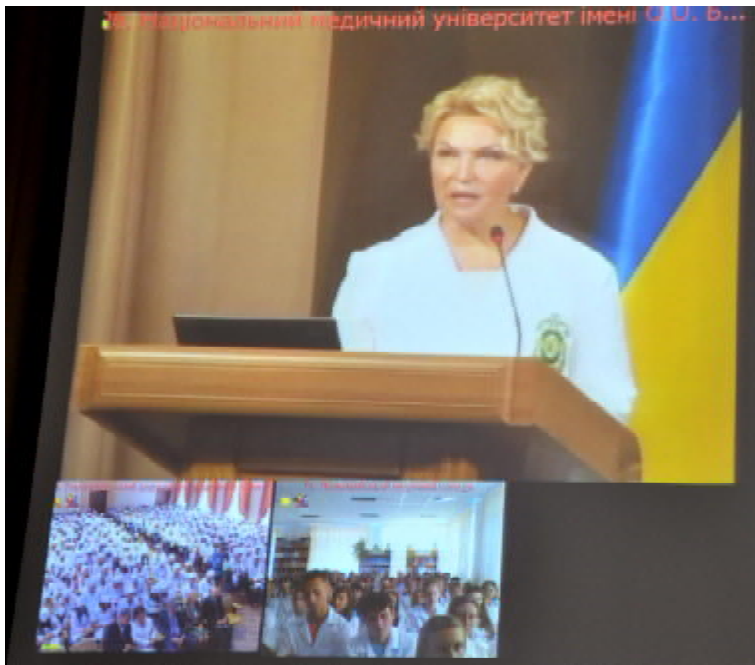
За словами Р.В. Богатирьової, основні складові образу лікаря — це високий рівень професійних знань, комунікативна компетентність і високі моральні якості. Доведено, що у 80 % випадків думка про людину, довіра до неї будується саме на підґрунті першого враження, свідомого чи підсвідомого. Тому варто пам'ятати, що будь-яка недбалість не проходить повз увагу хворого й психологічно непокоїть його, порушуючи ту хистку попервах довіру, без якої не вийде плідної співпраці.

цілеспрямованість, наполегливість.

• організаційні.

Масштабна відеоконференція, яку проводили у великому конференц-залі Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, за допомогою відеозв'язку в реальному часі збрала біля екранів першокурсників, студентів і викладачів 21 медичного вишу та 104 медичних коледжів України, фахівців обласних департаментів охорони здоров'я — загалом майже 60 тисяч осіб.

У Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського лекцію Раїси Богатирьової наживо з великим зацікавленням слухали майже 700 студентів у лекційних аудиторіях адміністративного корпусу. Також всі бажаючі мали змогу долучитися до трансляції лекції у

Міністр у своєму зверненні зазначила, що основними мотивами, які спонукають хворих і пацієнтів до спілкування з лікарями, є усвідомлена або підсвідома потреба у пораді, заспокоєнні, консультації, соціальному спілкуванні й, нарешті, природна потреба виговоритися і у такий спосіб полегшити свій душевний стан. Лікарі використовують спілкування як могутній засіб впливу на моральний та психічний стан хворих і їх родичів, який є невід'ємною частиною успішного лікування. Спілкування повинно характеризуватися розумінням, терпінням, чесністю, щирістю, довірою та мужністю.

Раїса Богатирьова також назвала основні якості, які мають характеризувати особистість сучасного лікаря. Це:

• морально-етичні: чесність, порядність, відповідальність, людяність, доброта, надійність, принциповість, безкорисливість, уміння дотримуватися слова.

• комунікативні: особиста привабливість, ввічливість, повага та довіра до оточуючих, готовність допомогти, авторитет, тактовність, уважність, спостережливість, комунікабельність, доступність контакту.

• вольові: упевненість у собі, витримка, стриманість, врівноваженість, рішучість, ініціативність, самостійність, самоорганізація,

тися до трансляції лекції у всесвітній мережі Інтернет. У такий спосіб лекцію змогли прослухати всі 60 кафедр ТДМУ.

Наприкінці свого виступу міністр побажала першокурсникам українських медичних вишів не шкодувати зусиль для опанування своєї професії та чесно й віддано служити медицині. А також запропонувала занотувати та вивчити сім основних правил лікаря, які виглядають так:

1. Робота лікаря триває 24 години на добу сім днів на тиждень.
2. Знання іноземної мови — обов'язок лікаря у найближчому майбутньому.
3. Пропагувати здоровий спосіб життя на власному прикладі.
4. Бути відвертими із самими собою.
5. Викреслити поняття «успіх» і «прибуток» із свого професійного словника.
6. Для лікаря всі люди однакові.
7. Лікар і держава є партнерами.

Також Раїса Богатирьова попросила запам'ятати студентів, що всі вони на цей день мають рівні можливості, і як вони ними скористаються, залежатиме від кожного, від їх наполегливості, кмітливості, світогляду, і головне — працелюбності.

(За матеріалами прес-служби МОЗ України)

..... Вітаємо!

«ДОБРИЙ МАЙСТЕР У РОБОТІ І ПОРАДНИК У ЖИТТІ»

11 вересня виповнилося 75 років ветерану ТДМУ, багаторічному асистенту кафедри загальної хірургії, тепер — інспектору навчального відділу Анатолію Івановичу ПАЛАМАРЧУКУ.

Вельмишановний Анатолію Івановичу!

Сердечно вітаємо Вас з 75-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після двох років практичної лікарської роботи, громадської та виховної діяльності в альма-матер, успішно пройшли 50-літній трудовий шлях клінічного ординатора і асистента кафедри загальної хірургії.

Останні майже 15 років Ви поєднували педагогічну та наукову роботу з виконанням функцій інспектора навчального відділу й помічника ректора, де проявлялося Ваше вміння працювати з людьми, організаторський талант і великий досвід роботи в рідному університеті.

Усім пам'ятна Ваша активна

участь у виховному процесі, в громадській діяльності, у створенні музею історії університету.

Колектив університету глибоко поважає та щиро шанує Вас як одного з перших випускників, висококваліфікованого клініциста,

та, досвідченого науковця, педагога і вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслужують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Анатолію Івановичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благодійній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя і затишку, активного та щасливого довголіття.

Ректорат ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

Щирі вітання та найкращі побажання з нагоди ювілею Анатолію Івановичу Паламарчуку — від профкому університету.

*Добрий майстер у роботі
І порадник у житті,
Ви розрадите в скорботі,
Не забудете в біді,*

*Порадіте на святі,
Не останній — за столом,
І на дружбу Ви багаті,
До людей Ви — лиш з добром.*

*З святом Вас вітає сьогодні
Весь наш дружній колектив!
Працьовиті, гарні, можливі
Будьте й Ви ще повні сил!*

*Вік мудрості — сімдесят
п'ять —
Настав, як завжди,
несподівано.
Попереду багато радісних
років,
Книга життя ще
не прочитана.*

ОДНОГРУПНИКИ

Присвячується Анатолію Паламарчуку
*Студентські роки!
Колиска райдужних надій,
Життя краплинка та чудова,
Відбита наша доля в ній!*

*Вертаюся уявою туди,
В п'ятдесят сьомий рік,
осінню пору,
Коли у перший раз ми
з трепетом в душі
Входили в стіни
Тернопільської Alma mater.*

*Той перший день і друзі ті,
Що поєднали нас
на довгі роки,*

*Завжди у серці і в моєму
житті
Одногрупники мої, наче
сестри і брати.*

*Хоч різні в нас характери
зійшлись,
Жили в однім гуртожитку
й кімнатах.
Широкі в нас були простори
для душі..
І кожна думка — як живий
струмок.*

*Ти був одним з найкращих
з нас,
Ти впевнено йшов
до своєї мети,
Думкам Ти вірний
був завжди
І все, що задумав,*

*зумів досягти.
На півдорозі не зупинявся
Ти ніколи,
Хоч, як би там важко
не було.
Робив добро, творив,
йшов у гору,
Віддаючи життя свого тепло.*

*Нічого, що Ти вже дивишся
у сиву днину.
Не марно минув зачарований
час,
В учнях своїх Ти посіяв
зернину,
Щоб людям творили добро
повсякчас.*

**Олена БОЙКО,
доцент ТДМУ**

ІНТЕРНЕТ-ІНФО

ЧИ НЕБЕЗПЕЧНА ПЕРЕВАРЕНА ВОДА

У народі існує така «страшилка», що якщо переварену воду переварювати повторно, то вода стає «важкою» — шкідливою для організму. Але це не так.

Багато видань наводять висловлювання, що навколо перевареної води існує чимало помилок і вони цілком неправильні.

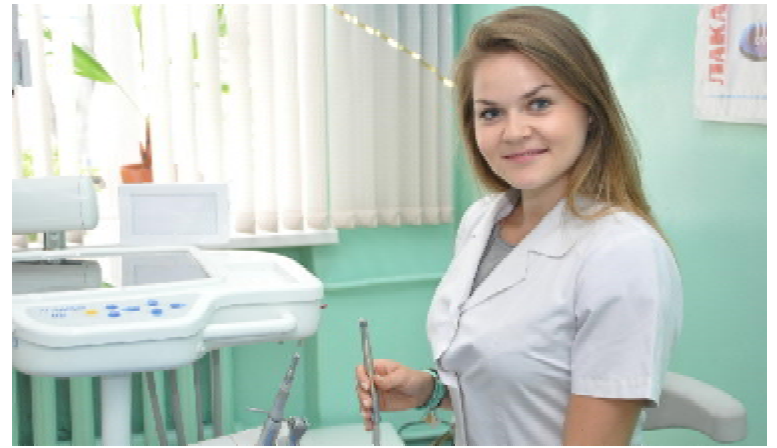
Фахівці зазначають: медицина не має підтвердження того, що повторно переvarена вода або та, яка занадто довго кипіла, як зрештою, й додавання до переvarеної води сирі перед повторним переvarенням, шкідливі для людського організму. Можливо, перші розповсюджувачі цих міфів випадково наштовхнулися на інформацію про «важку» воду й почали поширювати страхи, і ці страхи, підхоплені народними чутками, на жаль, значно посилювалися.

ОБ'ЄКТИВ

Аліна КІЧУК і Надія БАКА-ЛЕЦЬ, студентки медичного факультету (ліворуч); Магдалена НОВІЦЬКА, студентка стоматологічного факультету (праворуч)

Фото Павла БАЛЮХА

ВАЖКА ПАТОЛОГІЯ

ВИЗНАЧЕННЯ СХИЛЬНОСТІ ДО АЛКОГОЛІЗМУ – РЕАЛЬНИЙ ШЛЯХ ЙОГО ЗАПОБІГАННЮ

«Алкоголь приносить радість і горе. Радість уявну, горе справжнє».

А.В. Мельников

Одним з важливих пріоритетів, на які повинні бути спрямовані зусилля медиків і науковців різних рангів, є лікування та профілактика хвороб, що є основними причинами смертності українців (наразі – серцево-судинні захворювання та злоякісні пухлини), а також інших хвороб урбанізації, несприятливого впливу довкілля. У цих умовах пильну увагу науковців у розвинених країнах світу привертає роль генетичних особливостей організму в розвитку різноманітної патології. Переконаливо доведено, що саме спадковість відіграє головну роль у виникненні таких поширених патологічних процесів, як цукровий діабет, рак молочної залози тощо. Не менш важливим є дослідження ролі генетичних особливостей організму в особливостях дії ліків і різноманітних токсичних агентів. Дослідники, зокрема, дійшли висновку, що таке захворювання, як алкоголізм, у понад 60 % випадків має генетичне підґрунтя, зокрема, схильність до нього закладається певним набором складових одиниць пари хромосом.

Ефективна профілактика алкоголізму, зокрема, вчасне інформування особи або її родичів про високу ймовірність розвитку у неї цієї патології, має не лише медичне, але й важливе соціальне значення. Це можна переконаливо стверджувати, спираючись на офіційну статистику, дані якої є не дуже втішними. Україна займає 5-е місце у світі за кількістю вживаного алкоголю на душу населення та 1-е місце – за рівнем дитячого алкоголізму. За даними ВООЗ, обсяг спиртного, який пересічний громадянин України випиває за рік, становить 15,6 літра. Більше, ніж в Україні, п'ють хіба в Росії, Угорщині, Чехії та Молдові.

В Україні офіційно зареєстровано й поставлено на наркологічний облік 700 тис. людей, хворих на алкоголізм. Первинна захворюваність (інформація щодо вперше встановленого діагнозу) на алкоголізм у розрізі областей України у 2010-2011 роках показано в інфограмі.

Внаслідок цієї патології щорічно 40 тисяч наших громадян

покидають земне життя. Для порівняння: від серцево-судинних захворювань щороку помирає в середньому 400 тисяч осіб, від раку – майже 90 тис.

Особливо вражає дитяча статистика: у віці до 10 років 40 % хлопчиків й 20 % дівчаток встигають причаститися чаркою, а в 12 років алкогольні напої спробували вже 50 % дітей. За останні чотири роки щотижневе вживання міцних алкогольних напоїв серед 15-літніх дівчат і 13-літніх юнаків виросло майже удвічі.

У виникненні цієї важкої недуги суттєву роль відіграє реклама алкогольних напоїв, приклад старших за віком людей, однопітків, життєві негаразди тощо. Водночас відомо, що частіше у сім'ях алкоголіків виростають нащадки, які не п'ють. У таких випадках слід подумати не просто про набуту відразу до спиртних напоїв, але й про генетичні особливості цієї особи, зокрема, про те, наскільки активними є ферменти, які знешкоджують алкоголь у печінці.

Двома головними ферментами, за допомогою яких у печінці відбувається розкладання спирту, є алкогольдегідрогеназа та альдегіддегідрогеназа. Перший перетворює алкоголь на оцтовий альдегід, який є надзвичайно токсичною сполукою і внаслідок нагромадження якого в організмі, власне, і проявляється токсична дія спирту. Цей альдегід знешкоджується за участю альдегіддегідрогенази.

Відомо, що активність ферменту алкогольдегідрогенази визначається амінокислотою у 48 положенні білка. Якщо у цьому положенні є амінокислота пістидин, цей фермент має високу активність, якщо амінокислота аргінін – низьку. Активність альдегіддегідрогенази зумовлена наявністю певної амінокислоти у положенні 504: глутамін активіє у ферменті з високою активністю, лівін – навпаки. Якщо людина успадкувала ген, що кодує активну форму алкогольдегідрогенази і/або неактивну форму альдегіддегідрогенази, це призводить до підвищення концентрації в організмі оцтового альдегіду, що супроводжується розвитком таких симптомів, як нудота, запаморочення, гіперемія шкірних покривів,

«неприємні відчуття» у тілі й таке інше. Така особа не схильна до вживання алкоголю, а отже, і до алкоголізму, адже останній, як відомо, розвивається внаслідок повторних прийомів будь-яких алкогольовмісних напоїв внаслідок їх специфічної психотропної дії (уявна здатність на певний час усунути проблеми, покращувати настрої тощо). За недостатньої активності алкогольдегідрогенази і, відповідно, зниженій швидкості руйнування алкоголю в організмі,

бігти цьому захворюванню. Віднедавна задля цього в світі почали застосовувати генетичний аналіз наявності чи відсутності схильності до розвитку алкоголізму. Для цього використовують метод молекулярно-генетичного дослідження (ДНК-діагностика, метод полімеразної ланцюгової реакції).

З усіх, що використовують в Україні, методів лабораторної діагностики спадкової патології – цитогенетичних, біохімічних (у тому числі хроматографічних), іму-

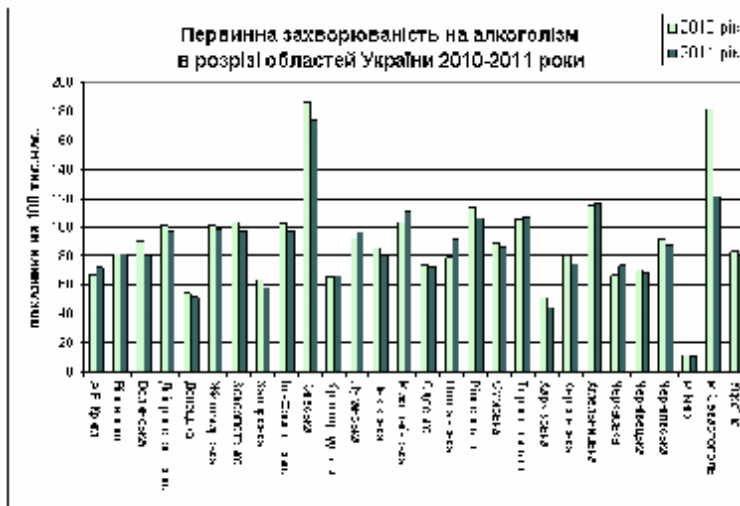
визначити нуклеотидну послідовність ДНК і генів; розмножувати структурні гени (клонування) шляхом включення в бактеріальну клітину; рекомбінувати молекули ДНК для отримання необхідних речовин (генна інженерія) на основі генів людини; визначити точну локалізацію генної мутації (ДНК-зонди).

Зазначені аспекти встановлення генетичної схильності чи високого ризику розвитку певної патології потребують якісно нової підготовки лікарів-генетиків та забезпечення їх необхідною апаратурою. Зважаючи на те, що у переліку спеціальностей, за якими проводять підготовку в медичних вищих навчальних закладах, відсутній такий фах, як лікар-генетик, особливо важливою є адекватна спеціалізація осіб, які займаються генетичними дослідженнями, у найбільш потужних спеціалізованих центрах України та світу.

У Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського 2013 р. за ініціативою ректора, члена-кореспондента НАМН України, проф. Л.Я. Ковальчука створили робочу групу із запровадження молекулярно-генетичних досліджень у вищезазначеному напрямку. Серед її завдань – використання існуючих у університеті можливостей для ДНК-діагностики та налагодження щодо визначення, зокрема, генетичних маркерів схильності до розвитку алкоголізму. До складу цієї групи, крім викладачів університету, ввійшли також найбільш обдаровані студенти випускного курсу, з огляду на перспективність розвитку такого напрямку. Передбачено також стажування членів групи у спеціалізованих вітчизняних і закордонних наукових закладах для освоєння найбільш сучасних методів молекулярно-генетичних досліджень.

Гіпократ вважав, що медицина повинна відкрити людям правила зміни того способу життя, який призводить до виникнення захворювань. Сподіваємося, що обізнаність людей у високій ймовірності розвитку такої важкої патології, як алкоголізм, дозволить вчасно їй запобігти.

Катерина ПОСОХОВА,
професор ТДМУ

його дія на психіку проявляється інтенсивніше. У таких випадках психічна залежність до цієї речовини може сформуватися дуже швидко.

Те, що алкоголізм – захворювання, а не шкідлива звичка, тепер загальновідомо. І лікувати його анїтрохи не простіше, ніж інші види наркотичної залежності. У цих умовах надзвичайно важливими є спільні зусилля пацієнта та лікаря, але для досягнення успіху потрібні велика наполегливість та тривалий час. Навіть за такої умови відсоток виліковування та повної відмови від алкоголю не дуже високий, а ймовірність зриву й повернення до його споживання – велика.

Ніхто не тішиться з того, що у нього є залежність до алкоголю, яка супроводжується моральною й фізичною деградацією, асоціальною поведінкою, хворобами та закінчується передчасною смертю. А вже про членів родин алкоголіків годі й мовити: постійні страждання, скалічені долі...

Тому краще заздалегідь бути обізнаним про всі ризики й запо-

ноферментних, молекулярно-генетичних – саме останні є придатними для встановлення генетичних особливостей особи, зокрема, її геномного набору, що кодує активність вищезазначених ферментів, які метаболізують алкоголь.

Молекулярно-генетичні методи дослідження (метод секвенування, зворотної транскрипції ДНК, клонування певних фрагментів ДНК шляхом включення їх у бактеріальні плазмідні) мають широке прикладне значення. Їх використовують для встановлення діагнозу моногенного захворювання; для виявлення генів схильності до спадково обумовлених захворювань, зокрема, до алкоголізму; для виявлення носіїв генів рецесивних захворювань; для встановлення батьківства; у судово-медичній експертизі – для визначення приналежності біологічного матеріалу певній особі.

Такі методи також дозволяють вивчати генетичний матеріал (послідовність генів у ДНК), визначити локалізацію порушень на молекулярному рівні (генні мутації);

КРАСА ДО ВІНЦЯ, А ЖИТИ ДО КІНЦЯ

У дорозі пильнуй коня, а вдома — жінку.

Добра жінка двадцять разів на день одурить, а як яка, то й без числа.

Жінки вчені від природи, а чоловіки — з книжок.

Жінка добре, доки не одружився. Жінка мріє бути останнім романом у чоловіка.

Жінка хворіла, хворіла, а чоловік взяв та й помер.

Краще бути молодою вдовою, ніж старою дівкою.

Краса засліплює, а сліпого легко і обдурити, і обізнати.

Краса до вінця, а жити до кінця.

Коханець — друге розчарування заміжньої жінки.

Купуєш корову — покуштуєш молока, одружуєшся — познайомся з мамою нареченої.

Мати тоді сита, коли діти не голодні.

Не дивись на личко красне, а думай про життя прекрасне.

Не можна знайти щастя в шлюбі, якщо ви не принесли його із собою.

Навіть найкраща жінка може дати лише те, що в неї є.

Остаточне рішення жінки зрідка буває останнім.

Після нещасливого кохання чоловік залишається самотнім, а жінка виходить заміж.

Не такі гарні й молоді жінки, як вони себе малюють.

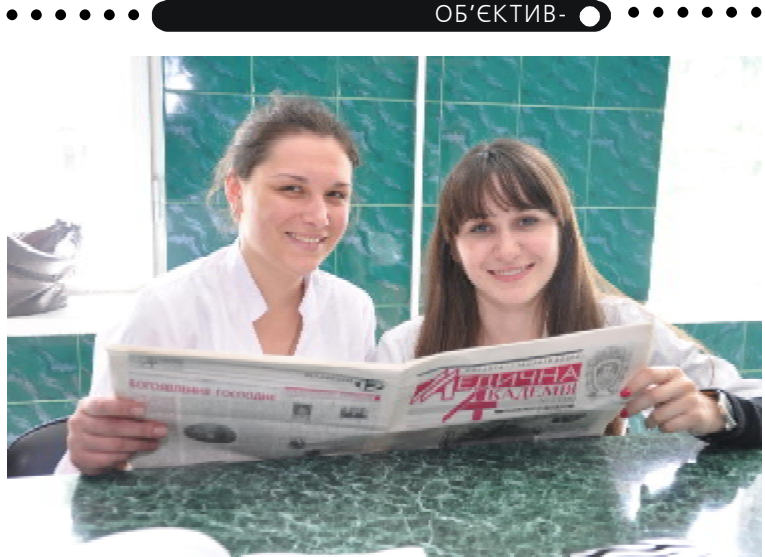
У мріях і коханні немає нічого неможливого.

У коханні, як і на війні, засобів не добирають.

У жінок очі великі, щоб їм легше було стежити за чоловіками.

Чоловік любить жінку здоровою, а сестру — багату.

Якщо не пригощаєш кохану шампанським, то ризикуєш її втратити.

Що ж пише «Медична академія»? Цікавляться Юлія КОЗУБ і Марія РІЗО, студентки стоматологічного факультету
Фото Павла БАЛЮХА

ЦІКАВО

ГОЛОВНА УМОВА ГАРНОГО СНУ

Доктор Кріс Ідзіковські, керівник Единбурзького центру сну, назвав одну з головних умов гарного сну. Ми добре спимо тільки тоді, коли температура тіла знижена, стверджує Ідзіковські.

Коли лягаємо спати, через руки, обличчя та ноги виділяється тепло — температура тіла знижується. Це природний механізм охолодження тіла. Охолодження триває приблизно до четвертої ранку. Але якщо щось йому заважає, сон порушується.

У теплому приміщенні людина не може довго заснути, а коли засинає, то якість сну залишає бажати кращого.

Щоб гарно виспатися, добре відпочити та почувати себе вранці бадьорим, потрібно забезпечити зниження температури тіла.

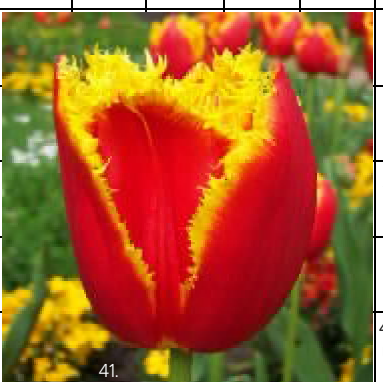
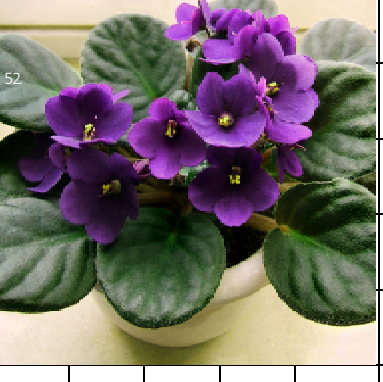

Грамотно вибирайте постільну білизну (віддавайте перевагу натуральним тканинам, синтетика не дозволяє тілу «дихати»), провітрюйте кімнату перед сном.

Тим, хто з якихось причин не можете заснути, Ідзіковські радить спробувати покласти на день подушку в холодильник і дістати її лише перед сном або потримати руки в прохолодній воді кілька хвилин, а після цього відразу лягати спати.

Відповіді у наступному числі газети

СКАНВОРД

3. Головний убір	1.	4. Підступний план	2. Річка на Тернопілі	5. Праця	6. Місто в Естонії
					
		7. Мова корови		8. Вгрільне судно	
		9. Нота	10. Газ		12. Етап у змаганнях
		13. Видатні природні здібності		14. Рос. літак	
15. Слав'яцької родини бичачих	16. Доля, удача		17. Дерево		18. Механічна людина
		20. Укр. письменник			
21. Коротка й широка шльопка		22. Порохнява			
23. Невелика бджололисія			26. Танцювальний крок	27. Бк судна, вантажівки	
		25. Нива		30. Хижий птах	31. Пошкодження тканин тіла
28. Газетний жанр	29. Почаївська ...			34. Укр. ТРК	35. Нац. олімп. комітет
	32. У давніх римлян — бог кохання	33. Лікар		36. М'ячик у бадмінтоні	
		37. Бог Сонця			38. Тривалість життя людини
		40. Гармонійне поєднання голів		42. Смуга поля	39. Одиниця спадкової речовини
	43. Бобул		47. Птах	44. Будка, рундук	45. Ст. франц. грошова одиниця
		48. Сігрова буря			46. Нейтронні зорі
	50. Екзамен у студентів медиків			49. ... банк	
53. Електрод приладу	54. Укр. літак	55. Горлянка	56. Японська гра	51. Поневолення	
		58. Квітка			
	57.		59. Верхня частина глотки	60. Рос. художник	
			61. Породи низьких коней	62. Орган зору	
			64. Місто в Греції	65. Казкова країна	
66. Сотка	67. Героїна		68. Балакун у клітці	69. Старослов. літера	63. Військовий підрозділ
	70. У латинській мові «як»		72. Породи собак		
	71. Лихо, біда				
	73. Штат у США		74. Не проти		

Відповіді на сканворд, вміщений у № 16 (345)

- Агапантус. 2. Сага. 3. Сак. 4. Актив. 5. Саквож. 6. Транс. 7. Текст. 8. Віола. 9. Ля. 10. Іл. 11. Нерпа. 12. Ура. 13. Астана. 14. Арка. 15. Ятрань. 16. Дажбог. 17. Став. 18. Дифенбахія. 19. Студентка. 20. Анафема. 21. Ага. 22. Ері. 23. Ярд. 24. Юта. 25. Штемпель. 26. Раж. 27. НЛО. 28. Швагер. 29. Ані. 30. Гана. 31. Фіра. 32. За. 33. РГ. 34. Ягдташ. 35. Азалія. 36. Арад. 37. Хан. 38. Лінія. 39. Нога. 40. Отс. 41. Ігор. 42. Сибарит. 43. Анемона. 44. Траса. 45. Гнат. 46. Інд. 47. Гіпеаструм. 48. Веста. 49. Сарі. 50. ТРК. 51. Марс. 52. Пані. 53. Як. 54. Клятва. 55. Ада. 56. Норка. 57. Оладі. 58. Алюр. 59. Ірис. 60. ТТ. 61. УТ. 62. Лілія. 63. Арт. 64. Див. 65. Маклер. 66. Таз. 67. Ле. 68. Кіса.